QORTI CIVILI PRIM`AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MCKEON

Illum it-Tlieta 30 ta` Mejju 2017

Kawza Nru. 8
Rik. Gur. Nru. 791/12 JZM

Sam Investments Limited (C56784)

kontra

Cornelius Francis sive Maurice Scifo Diamantino (ID 726536M); u b`digriet tat-2 ta` Mejju 2016 l-isem "Cornelius Francis sive Maurice" gie jaqra "Cornelio Francesco"; u b`digriet tat-2 ta` Mejju 2016 l-atti tal-kawza f`isem Cornelio Francesco Scifo Diamantino gew trasfuzi f`isem Simone Diamantino (ID 46168M) bhala l-eredi universali tieghu;

u

A.M. Developments Limited (C-18510)

Il-Qorti :

I. <u>Preliminari</u>

1. <u>Ir-rikors guramentat</u>

Rat ir-rikors guramentat prezentat fis-<u>7 ta` Awwissu 2012</u> li jaqra hekk :–

1. Illi in forza ta` konvenju ffirmat fil-25 ta` Gunju 2012 izda erroneament datat 26 ta` Gunju 2012 (Dokument 'S11'), il-konvenuti ntrabtu solidalment bejniethom sabiex jittrasferixxu a favur tas-socjeta` attrici l-porzjoni diviza ta` art sal-lum agrikola flimkien ma` kwalunkwe benefikati li hemm kostruiti fuqha kompriz maghha l-parti stradali gia esproprjata gewwa l-Qrendi, fi Triq Sant`Anna, formanti parti mill-art maghrufa bhala "Ta` Blajjet", fil-kontrada omonima, tal-kejl ta` cirka elfejn disa` mija u tmienja u tletin metri kwadri (2,938 m.k.), kif murija fuq il-pjanta annessa u mmarkata bhala dokument 'A' mal-istess konvenju, konfinanti mit-Tramuntana ma` beni tas-successuri ta` A.M. Developments Limited, mill-Grigal ma` beni tal-familja maghrufa ta` Buslieka, u mill-Punent ma` beni tal-eredi ta` Wenzu Tabone u tal-aventi causa ta` A.M. Developments Limited, kif soggetta ghar-rata taghha ta` cens annwu u perpetwu ta` hmistax-il centezmu ta` euro (€0.15) altrimenti libera u franka, bid-drittijiet u l-pertinenzi taghha kollha kif inhi llum okkupata minn terzi, versu l-prezz komplessiv ta` erbgha u hamsin elf hames mija tlieta u hamsin euro (€54,553.00) u taht il-pattijiet u l-kondizzjonijiet l-ohra stipulati fl-istess konvenju ;

2. Illi s-socjeta` attrici pprezentat ittra ufficjali datata 17 ta` Lulju 2012 li biha nterpellat lill-konvenuti in solidum sabiex, entro t-terminu utili stipulat fl-imsemmi konvenju, jaddivjenu ghall-pubblikazzjoni tal-att pubbliku ta` trasferiment finali in ezekuzzjoni tal-istess konvenju ;

3. Illi minkejja l-imsemmija nterpellazzjoni gudizzjarja l-konvenuti baqghu inadempjenti ;

4. Illi ghalhekk is-socjeta` attrici hija kostretta tipprocedi bl-azzjoni odjerna sabiex titlob it-twettieq tal-imsemmi konvenju skond il-ligi ;

5. Illi dawn il-fatti huma maghrufa lis-socjeta` attrici u lill-esponent Saviour Borg personalment ;

Illi ghalhekk, ghar-ragunijiet premessi s-socjeta` attrici titlob bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti sabiex, prevja li jinghataw id-dikjarazzjonijiet u l-provvedimenti kollha opportuni :

1. Tikkundanna lill-konvenuti in solidum sabiex jaddivjenu ghall-pubblikazzjoni tal-kuntratt definittiv in esekuzzjoni tal-konvenju ffirmat fil-25 ta` Gunju 2012 izda erroneament datat 26 ta` Gunju 2012 li permezz tieghu l-konvenuti ntrabtu solidalment sabiex jittrasferixxu a favur tas-socjeta` attrici l-porzjoni diviza ta` art sal-lum agrikola flimkien ma` kwalunkwe benefikati li hemm kostruiti fuqha kompriz maghha l-parti stradali gia esproprjata gewwa l-Qrendi, fi Triq Sant`Anna, formanti parti mill-art maghrufa bhala "Ta` Blajjet", fil-kontrada omonima, tal-kejl ta` cirka elfejn disa` mija u tmienja u tletin metri kwadri (2,938m.k.), kif murija fuq il-pjanta annessa u mmarkata bhala dokument 'A' mal-istess konvenju, konfinanti mit-Tramuntana ma` beni tas-successuri ta` A.M. Developments Limited, mill-Grigal ma` beni tal-familja maghrufa ta` Buslieka, u mill-Punent ma` beni tal-eredi ta` Wenzu Tabone u tal-aventi causa ta` A.M. Developments Limited, kif soggetta ghar-rata taghha ta` cens annwu u perpetwu ta` hmistax-il centezmu ta` euro (€0.15) altrimenti libera u franka, bid-drittijiet u l-pertinenzi taghha kollha kif inhi llum okkupata minn terzi, versu l-prezz komplessiv ta` erbgha u hamsin elf hames mija tlieta u hamsin euro (€54,553.00) u taht il-pattijiet u l-kondizzjonijiet l-ohra stipulati fl-istess konvenju, kif premess.

2. Tinnomina nutar pubbliku sabiex jippubblika l-kuntratt relattiv u kuraturi sabiex jirraprezentaw lill-eventwali kontumaci fuq l-istess kuntratt, li ghandu jigi ppubblikat fil-jum, hin u lok li din l-Onorabbli Qorti joghgobha tiffissa.

Bl-ispejjez, inkluzi dawk tal-ittra ufficjali datata 17 ta` Lulju 2012, kontra l-konvenuti ngunti personalment ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-kumpannija attrici, il-lista tax-xhieda ndikati minnha, u l-elenku ta` dokumenti esebiti mar-rikors guramentat.

2. Ir-risposta guramentata ta` A.M. Developments Limited

Rat ir-risposta guramentata ta` A.M. Developments Limited prezentata fid-9 ta` Novembru 2012 li taqra hekk :–

1. Illi s-socjeta` esponenti ma topponix ghat-talbiet attrici u lesta li tersaq ghall-att notarili opportun in ezekuzzjoni tal-konvenju de quo hekk kif diretta minn din l-Onorabbli Qorti ;

2. Illi ghalhekk, l-esponenti m`ghandhiex tehel l-ispejjez ta` din il-procedura.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-imsemmija konvenuta.

3. Ir-risposta guramentata ta` l-konvenut Scifo Diamantino

Rat ir-**risposta guramentata** ta` l-konvenut Cornelius Francis sive Maurice Scifo Diamantino li kienet prezentata fit-30 ta` Novembru 2012 u taqra hekk :-

I. ILLI, in linea preliminari, l-kontendenti ma ffirmaw l-ebda konvenju nhar is-26 ta` Gunju 2012 (DOK: MD1) u konsegwentement it-talbiet attrici, in kwantu li jirreferu ghal din l-istess data, u in kwantu li permezz taghhom qieghed jintalab illi l-esponent jigi kkundannat jaddivjeni ghall-pubblikazzjoni ta` kuntratt definittiv ta` bejgh skond il-pattijiet u l-kondizzjonijiet ta` konvenju tal-istess data, anness mar-rikors guramentat promutorju bhala DOK: SI1, huma totalment insostenibbli kif dedotti ;

II. ILLI, in linea preliminari wkoll, izda minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-konvenju li, fil-fatt, gie ffirmat mill-kontendenti nhar il-25 ta` Gunju 2012 kellu jibqa` validu ghal perjodu ta` tlett (3) xhur, kif kontemplat fl-Artikolu 1357 (2) tal-Kodici Civili (Kapitolu 16 tal-Ligijiet ta` Malta), u mhux sal-31 ta` Lulju 2012, u ghalhekk il-konvenju esebit mar-rikors guramentat promotorju - kif emendat minghajr il-kunsens tal-esponent - u li fuqu hija bbazata l-azzjoni attrici f`din l-istanza jimporta obbligazzjoni differenti minn dik illi assuma l-esponent, u konsegwentement

la huwa validu skond il-ligi u lanqas ma huwa vinkolanti fuq l-istess esponent ;

III. *ILLI, in linea preliminari wkoll, izda minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-konvenju li gie ffirmat mill-kontendenti nhar il-25 ta` Gunju 2012 kellu jibqa` validu sal-25 ta` Settembru 2012 - u mhux sal-31 ta` Lulju 2012 kif pretiz mill-kumpannija attrici - u ghalhekk it-talbiet attrici f'din l-istanza huma ntempestivi u konsegwentement totalment insostenibbli kif dedotti ;*

IV. *ILLI, in linea preliminari wkoll, izda minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-kumpannija attrici m`ghandhiex l-interess guridiku rikjest mil-ligi f'dawn il-proceduri billi, fil-mument illi gie ffirmat il-konvenju bejn il-kontendenti nhar il-25 ta` Gunju 2012, l-istess kumpannija attrici kienet ghadha ma gietx kostitwita, ossija registrata, skond il-ligi u ghalhekk hija ma setghetx tintrabat, validament u skond il-ligi, illi tixtri u takkwista l-proprjeta` msemmija fir-rikors guramentat promotorju ;*

V. *ILLI, minghajr pregudizzju ghas-suespost u fil-meritu, l-konvenju li gie ffirmat bejn il-kontendenti nhar il-25 ta` Gunju 2012 ma sarx bil-bona fidi tal-kumpannija attrici u tal-kumpannija konvenuta, jew ta` min minnhom, u konsegwentement la huwa validu skond il-ligi u lanqas ma huwa vinkolanti fuq l-istess esponent, u dan kif ser jirrizulta ulterjorment waqt it-trattazzjoni tal-kawza u tal-kontro-talba li qed tigi pprezentata kontestwalment ;*

VI. *ILLI, minghajr pregudizzju ghas-suespost u fil-meritu, il-konvenju li gie ffirmat bejn il-kontendenti nhar il-25 ta` Gunju 2012 huwa null u bla effett billi l-kunsens tal-esponent fuq l-istess konvenju gie moghti bi zball u/jew gie mehud bl-eghmil doluz tal-kumpannija attrici u tal-kumpannija konvenuta, jew ta` min minnhom, u dan kif ser jirrizulta ulterjorment waqt it-trattazzjoni tal-kawza u tal-kontro-talba li qed tigi pprezentata kontestwalment ;*

VII. *ILLI, minghajr pregudizzju ghas-suespost u fil-meritu, il-konvenju li gie ffirmat bejn il-kontendenti nhar il-25 ta` Gunju 2012 huwa null u bla effett billi huwa simulat in kwantu li minkejja li l-kumpannija A.M. Developments Limited dehret bhala venditrici fuq l-istess imsemmi konvenju, hija u/jew id-direttur taghha Anton Camilleri, kienet ukoll, fil-*

verita`, kumpratrici bis-sahha, fost ohrajn, tal-kolluzjoni li kien hemm bejnha u bejn il-kumpannija attrici u dan kif ser jirrizulta ulterjorment waqt it-trattazzjoni tal-kawza u tal-kontro-talba li qed tigi pprezentata kontestwalment ;

VIII. ILLI, minghajr pregudizzju ghas-suespost u fil-meritu, jezistu ragunijiet validi skond il-ligi sabiex l-esponent ma jaddivjenix ghall-pubblikazzjoni tal-kuntratt definittiv ta` bejgh tal-art imsemmija fir-rikors guramentat promotorju, u dan kif ser jirrizulta ulterjorment waqt it-trattazzjoni tal-kawza u tal-kontro-talba li qed tigi pprezentata kontestwalment ;

IX. ILLI, minghajr pregudizzju ghas-suespost u fil-meritu, it-talbiet tal-kumpannija attrici kif dedotti huma infondati fil-fatt u fid-dritt, u dan kif ser jirrizulta ulterjorment waqt it-trattazzjoni tal-kawza u tal-kontro-talba li qed tigi pprezentata kontestwalment ;

X. SALV risposti ulterjuri permessi mil-ligi.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-imsemmi konvenut u l-elenku ta` dokumenti esebiti mar-risposta guramentata.

4. Il-kontrotalba ta` l-konvenut Scifo Diamantino

Rat il-**kontrotalba** ta` l-konvenut Cornelius Francis sive Maurice Scifo Diamantino li taqra hekk :–

I. ILLI l-esponent rikonvenzjonant u l-kumpannija A.M. Developments Limited (C 18510) huma nvoluti fin-negozu tal-bejgh, xiri, u zvilupp tal-bini, u huma komproprjetarji, fi kwoti diversi, ta` numru ta` proprjetajiet immobbli ;

II. ILLI nhar it-22 ta` Gunju 2012, l-esponent rikonvenzjonant gie avvicinat mill-kumpannija A.M. Developments Limited - dejjem permezz tad-direttur taghha Anton Camilleri, detentur tal-karta ta` l-identita` numru 228266 (M) - illi hija kienet sabet bniedem, ossija persuna fizika, illi kien

interessat illi jixtri u jakkwista porzjoni diviza ta` art agrikola li hi u l-istess esponent rikonvenzjonant ghandhom b`komproprjeta`, f`sehem ta` zewg terzi indivizi u terz indiviz rispettivament, gewwa l-Qrendi ;

III. *ILLI l-esponent rikonvenzjonant, bi buona fidi, talab ftit informazzjoni dwar, fost ohrajn, l-identita` ta` din il-persuna, izda l-kumpannija A.M. Developments Limited infurmatu li hija kienet ghadha kif giet avvicinata minn tali persuna ghall-ewwel darba, u li ghalhekk hija ma kellha l-ebda informazzjoni dwarha ;*

IV. *ILLI, billi l-kumpannija A.M. Developments Limited dehret akkanita ferm sabiex tikkonkludi l-istess bejgh kemm jista` jkun malajr, l-esponent rikonvenzjonant infurmaha illi huwa kien lest illi, flimkien maghha, jersaq ghall-bejgh ta` din l-art jekk kemm il-darba l-pattijiet u l-kondizzjonijiet kollha tal-istess bejgh ikunu favorevoli u a sodisfazzjoni tieghu*

V. *ILLI, wara li l-kumpannija A.M. Developments Limited innegozjat il-pattijiet u l-kondizzjonijiet ta` dan il-bejgh wahedha mal-kumpratur prospettiv - ad eskluzjoni tal-prezz, illi dwaru hija kkonsultat ukoll mal-esponent rikonvenzjonant - l-istess kumpannija stiednet lill-esponent rikonvenzjonant sabiex jattendi ghal laqgha gewwa l-ufficju tan-Nutar Dottor Charles Mangion nhar il-25 ta` Gunju 2012 sabiex dawn l-istess pattijiet u kondizzjonijiet ikunu jistghu jigu diskussi mal-istess kumpratur ;*

VI. *ILLI dakinhar tal-25 ta` Gunju 2012, l-esponent rikonvenzjonant iltaqa` ghall-ewwel darba ma` Saviour Borg, detentur tal-karta ta` l-identita` numru 466565 (M), li gie ntrodott lilu bhala l-kumpratur de proprio msemmi ;*

VII. *ILLI, dakinhar tal-25 ta` Gunju 2012, u fil-prezenza tan-Nutar Dottor Charles Mangion, l-esponent rikonvenzjonant wera certu riluttanza illi jiffirma l-konvenju li gie pprezentat lilu dak il-hin stess u dan kemm ghaliex din il-laqgha kienet intiza biss, safejn kien jaf l-istess esponent rikonvenzjonat, sabiex jigu diskussi l-pattijiet u l-kondizzjonijiet tal-bejgh, u anke ghaliex il-kumpannija A.M. Developments Limited u l-imsemmi Saviour Borg kienu qeghdin juru ghagla straordinarja sabiex jigi ffirmat dan il-konvenju, tant illi sahansitra riedu li dan jigi ffirmat minghajr ma tigi annessa pjanta adegwata dwar il-konfini tal-art meritu tal-istess konvenju ;*

__VIII.__ ILLI, madanakollu, l-esponent rikonvenzjonant eventwalment ceda u, dakinhar stess tal-25 ta` Gunju 2012, huwa ffirma konvenju li permezz tieghu huwa obbliga ruhhu, flimkien mal-kumpannija A.M. Developments Limited, illi jbiegh u jitrasferixxi sehmu, ossija terz indiviz, mill-porzjoni diviza ta` art agrikola gewwa l-Qrendi, fi Triq Sant` Anna, formanti parti mill-art maghrufha bhala "Ta` Blajjet", tal-kejl ta` cirka elfejn disa` mija u tmienja u tletin metri kwadri (2938mk), konfinanti mit-tramuntana ma` beni tas-successuri ta` A.M. Developments Limited, mill-grigal ma` beni tal-familja maghrufa bhala "Ta` Buslieka", u mill-punent ma` beni tal-eredi ta` Wenzu Tabone u l-aventi causa tal-istess A.M. Developments Limited, kif soggetta ghar-rata taghha ta` cens annwu u perpetwu ta` hmistax-il centezmu ta` euro (€0.15), altrimenti libera u franka, bid-drittijiet u l-pertinenzi kollha taghha, kif inhi illum okkupata minn terzi, versu l-prezz kumplessiv ta` erba` u hamsin elf, hames mija u tlieta u hamsin ewro (€54,553.00), u dan skond il-pattijiet u l-kondizzjonijiet kollha tal-istess konvenju, li kellu jibqa` validu skond it-terminu ta` tlett xhur skond il-ligi, u cjoe` sal-25 ta` Settembru 2012 ;

__IX.__ ILLI, madanakollu, wara li l-esponent rikonvenzjonant kien iffirma u inghata kopja ta` dan il-konvenju, huwa skopra illi, effettivament, hu u A.M. Developments Limited ma kienux obbligaw ruhhom illi jbieghu u jitrasferixxu l-art imsemmija lill-imsemmi Saviour Borg, izda lill-kumpannija rikonvenzjonata Sam Investments Limited (C 56784) ;

__X.__ ILLI minn ricerka li sussegwentement ghamel l-esponent rikonvenzjonant irrizulta illi l-kumpannija rikonvenzjonata kienet giet kostitwita, ossija registrata, sighat wara li l-kontendenti kienu ffirmaw il-konvenju dakinhar tal-25 ta` Gunju 2012, u dan bl-ufficju registrat taghha jkun l-istess bhal dak sia residenzjali ta` Anton Camilleri, u sia dak tal-kumpannija A.M. Developments Limited, ossija "Il-Maxtura", Madliena Road, Madliena (__DOK: MD2__) ;

__XI.__ ILLI l-esponent rikonvenzjonant jissuspetta wkoll illi l-kapital li nhareg sabiex giet kostitwita, ossija registrata, l-kumpannija rikonvenzjonata thallas mill-kumpannija A.M. Developments Limited, jew mid-direttur taghha Anton Camilleri, u li, minkejja l-fatt illi l-ishma tal-istess kumpannija rikonvenzjonata jappartjenu lkoll lill-imsemmi Saviour Borg - anke jekk huma maqsuma f`zewg kategoriji separati u distinti - l-

istess Saviour Borg qieghed jagixxi bhala mandatarju prestanome tal-istess kumpannija A.M. Developments Limited u/jew ta' Anton Camilleri ;

XII. *ILLI l-esponent rikonvenzjonant zgur illi ma kienx jiffirma l-konvenju tal-25 ta' Gunju 2012 li kieku huwa kien a konoxxenza tas-suespost f'dak il-mument illi huwa accetta li jiffirma l-istess konvenju ;*

XIII. *ILLI, sussegwentement, l-esponent rikonvenzjonant gie notifikat bir-rikors guramentat promotorju tal-kumpannija rikonvenzjonata li permezz tieghu hija talbet, fost ohrajn, sabiex huwa jigi kkundannat jaddivjeni ghall-pubblikazzjoni ta' kuntratt definittiv ta' bejgh skond il-pattijiet u l-kondizzjonijiet ta' konvenju datat 26 ta' Gunju 2012, u li kien validu sal-31 ta' Lulju 2012 ;*

XIV. *ILLI dan ifisser illi l-konvenju li fuqu gie bbazat l-imsemmi rikors guramentat promotorju gie datat b'mod zbaljat, u t-terminu tal-istess konvenju gie sahansitra emendat mill-kumpannija rikonvenzjonata u mill-kumpannija A.M. Developments Limited minghajr il-kunsens tal-esponent rikonvenzjonant ;*

GHALDAQSTANT, tghid il-kumpannija attrici rikonvenzjonata ghaliex m'ghandiex din l-Onorabbli Qorti, prevja kwalsiasi dikjarazzjoni ulterjuri necessarja u opportuna :

I. *TIDDIKJARA illi l-kunsens tal-esponent rikonvenzjonant fuq il-konvenju esebit bhala DOK: SI1 mar-rikors guramentat promotorju tal-kumpannija attrici rikonvenzjonata gie moghti mill-istess esponent rikonvenzjonant bi zball u/jew gie mehud bl-eghmil doluz tal-kumpannija attrici rikonvenzjonata ;*

II. *TIDDIKJARA illi l-konvenju esebit bhala DOK: SI1 mar-rikors guramentat promotorju tal-kumpannija attrici rikonvenzjonata huwa simulat billi minkejja li l-kumpannija A.M. Developments Limited dehret bhala venditrici fuq l-istess imsemmi konvenju, hija u/jew id-direttur taghha Anton Camilleri, kienet ukoll, fil-verita', kumpratrici fuq l-istess konvenju bis-sahha, fost ohrajn, tal-kolluzjoni li kien hemm bejnha u bejn il-kumpannija attrici rikonvenzjonata ;*

III. TIDDIKJARA, konsegwentement, illi l-konvenju esebit bhala dokument DOK: SI1 mar-rikors guramentat promotorju tal-kumpannija attrici rikonvenzjonata huwa null u bla effett fil-ligi ;

IV. TIDDIKJARA, konsegwentement, illi l-esponent rikonvenzjonant m`huwiex obbligat illi jaddivjeni ghall-pubblikazzjoni tal-kuntratt definittiv ta` bejgh, favur il-kumpannija attrici rikonvenzjonata, tas-sehem tieghu ta` terz indiviz tal-porzjoni diviza ta` art agrikola gewwa l-Qrendi, fi Triq Sant` Anna, formanti parti mill-art maghrufha bhala "Ta` Blajjet", tal-kejl ta` cirka elfejn disa` mija u tmienja u tletin metri kwadri (2938mk), konfinanti mit-tramuntana ma` beni tas-successuri ta` A.M. Developments Limited, mill-grigal ma` beni tal-familja maghrufa bhala "Ta` Buslieka", u mill-punent ma` beni tal-eredi ta` Wenzu Tabone u l-aventi causa tal-istess A.M. Developments Limited, kif soggetta ghar-rata taghha ta` cens annwu u perpetwu ta` hmistax-il centezmu ta` euro (€0.15), altrimenti libera u franka, bid-dirttijiet u l-pertinenzi taghha kollha, kif inhi illum okkupata minn terzi, versu l-prezz kumplessiv ta` erba` u hamsin elf, hames mija u tlieta u hamsin ewro (€54,553.00), skond il-pattijiet u l-kondizzjonijiet tal-konvenju esebit bhala dokument DOK: SI1 mar-rikors guramentat promutorju tal-kumpannija attrici rikonvenzjonata.

Bl-ispejjez kontra l-kumpannija attrici rikonvenzjonata, li minn issa hija ngunta ghas-subizzjoni, u b`rizerva ghal kwalsiasi azzjoni ghad-danni spettanti lill-esponent rikonvenzjonant, kontra l-kumpannija attrici rikonvenzjonata, skond il-ligi.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati minn dan il-konvenut ghall-fini tal-kontrotalba u l-elenku ta` dokumenti li kienu esebiti mal-kontrotalba.

Rat illi l-istess konvenut indika, ghall-fini ta` notifika tal-kontrotalba, kemm lill-kumpannija attrici kif ukoll lill-kumpannija konvenuta.

Rat, fuq l-iskorta tal-atti, partikolarment it-tergo tal-*folder* a fol 20, illi ma kienx hemm notifika ta` A.M. Developments Limited, bil-kontrotalba ta` l-konvenut Scifo Diamantino.

Ghalkemm ma kenitx formalment notifikata bil-kontrotalba, A.M. Developments Limited fil-21 ta` Dicembru 2012 ipprezentat risposta guramentata ghall-kontrotalba.

4. <u>Ir-risposta ta` A.M. Developments Limited ghall-kontrotalba</u>

Taqra hekk :–

1. Illi preliminarjament it-talbiet rikonvenzjonali proposti mill-konvenut rikonvenzjonant huma rriti u nulli in kwantu qed jigu diretti wkoll fil-konfront tas-socjeta` esponenti li tikkonfigura f'din il-kawza bhala konvenuta. L-Artikolu 396 tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta` Malta jillimita l-procedura tar-rikonvenzjoni ghal talbiet diretti unikament fil-konfront tal-attur fil-kawza u mhux ukoll fil-konfront tal-attur fil-kawza u mhux ukoll fil-konfront tal-konvenuti l-ohra ;

2. Illi preliminarjament l-azzjoni rikonvenzjonali hija, fi kwalsijasi kaz u minghajr pregudizzju ghall-premess, irrita u nulla in kwantu hija bazata fuq premessi kontraditorji ghal xulxin, senjatament l-allegazzjoni tal-vizzju tal-kunsens hija kontradittorja ghal dik tas-simulazzjoni. Ghalhekk, l-ewwel u t-tieni talbiet rikonvenzjonali huma nkonsistenti ma` xulxin u tali nkonsistenza tirrendi l-azzjoni rikonvenzjonali rrita u nulla ;

3. Illi fil-mertu u minghajr pregudizzju ghall-premess, il-kunsens tal-konvenut rikonvenzjonant ma kien affett minn ebda zball u ma kien soggett ghall-ebda eghmil doluz ;

4. Illi fil-mertu, minghajr pregudizzju ghall-premess, anki kieku stess ex gratia argomenti kellu jitqies li kien hemm xi forma ta` zball jew eghmil doluz, xorta wahda ma jikkonkorrux l-elementi mehtiega sabiex il-konvenut rikonvenzjonant ikun jista` jitlob it-thassir tal-konvenju de quo jew altrimenti jitlob li jinheles mill-obbligi tieghu ai termini tal-istess konvenju ;

5. Illi fil-mertu, minghajr pregudizzju ghall-premess, il-konvenju de quo ma kien bl-ebda mod simulat ;

6. Illi t-talbiet rikonvenzjonali proposti mill-konvenut rikonvenzjonat huma fi kwalsijasi kaz infondati fil-fatt u fid-dritt ;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta` A.M. Developments Limited u l-lista tax-xhieda indikati minnha ghall-fini tal-kontrotalba.

5. <u>Ir-risposta ta` Sam Investments Limited ghall-kontrotalba</u>

Rat ir-risposta guramentata li l-attrici Sam Investments Limited ipprezentat ghall-kontrotalba fl-<u>24 ta` Dicembru 2012</u> li taqra hekk :–

1. Illi preliminarjament il-kontrotalbiet tal-konvenut Cornelius Francis sive Maurice Scifo Diamantino huma nulli billi ma tistax issir kontrotalba kontra konvenut iehor fil-kawza ;

2. Illi preliminarjament il-kontrotalbiet tal-konvenut Cornelius Francis sive Maurice Scifo Diamantino huma nulli billi ma tistax issir kontrotalba li hija fl-istess waqt bazata fuq is-simulazzjoni u fuq il-vizzju tal-kunsens ;

3. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess, l-allegazzjoni tal-izball u tal-eghmil doluz qed tigi michuda mill-esponent u fi kwalsijasi kazi il-konvenut ma jistax jitlob l-annullament tal-konvenju mertu tal-kawza billi, fic-cirkostanzi, ma jissussistux l-elementi mehtiega sabiex tintlaqa` tali talba ;

4. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess, l-allegazzjoni tas-simulazzjoni hija michuda bhala nfondata fil-fatt u fid-dritt ;

5. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess, il-kontrotalbiet tal-konvenut Cornelius Francis sive Maurice Scifo Diamantino huma nfondati fil-fatt u fid-dritt ;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez.

Rat il-lista tax-xhieda indikati mill-kumpannija attrici ghall-fini tal-kontrotalba.

6. Sfilz

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tas-7 ta` Marzu 2013 fejn halliet il-kawza ghal provvediment dwar it-talba li saret mill-konvenut Scifo Diamantino ghall-isfilz tar-risposta guramentata tal-konvenuta A.M. Developments Limited ghall-kontrotalba tieghu.

Rat il-provvediment taghha tat-22 ta` April 2013 li permezz tieghu ordnat l-isfilz tar-risposta guramentata tal-konvenuta A.M. Developments Limited ghall-kontrotalba tal-konvenut Scifo Diamantino [fol 43 sa 46 tal-process] bl-ispejjez kollha relatati ma` dak il-provvediment jithallsu mill-konvenuta A.M. Developments Limited.

7. L-ewwel erba` eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino

Rat il-verbal tal-udjenza tat-22 ta` April 2013 fejn tat direzzjoni lill-partijiet illi kienet sejra tisma` provi u tiddeciedi l-ewwel erba` eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino.

Rat illi r-raba` eccezzjoni kienet ritirata fit-28 ta` Lulju 2014.

Rat is-sentenza in parte li tat fid-29 ta` Novembru 2016 li permezz taghha kienu michuda l-ewwel, it-tieni u t-tielet eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino u astjeniet milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tar-raba` eccezzjoni tal-istess konvenut billi kienet irtirata fil-mori tal-kawza, bl-ispejjez jigu sopportati mill-konvenuta Simone Diamantino.

8. Il-mertu

Rat id-direzzjoni li tat lill-partijiet fl-udjenza tat-12 ta` Jannar 2017 fejn il-Qorti ghall-provi u decizjoni tat-talbiet u tal-kontrotalba.

Semghet ix-xiehda u rat il-provi l-ohra li tressqu fil-kors tal-kawza.

Rat illi l-kawza thalliet ghas-sentenza ghal-lum.

Rat l-atti l-ohra tal-kawza.

II. Provi dwar il-mertu

Fejn jirrigwarda l-provi tal-mertu tat-talbiet u tal-kontrotalba, il-partijiet qaghdu fuq il-provi li diga` kienu fl-atti, u li fuqhom il-qorti bbazat il-provvedimenti tat-22 ta` April 2013 u tad-29 ta` Novembru 2016.

Ghalhekk a skans ta` repetizzjoni, ghall-iskop tas-sentenza tal-lum, il-qorti sejra tirreferi ghar-rassenja tal-provi li diga` ghamlet fil-kaz tal-provvedimenti taghha tat-22 ta` April 2013 u tad-29 ta` Novembru 2016.

III. Konsiderazzjonijiet dwar il-mertu

1. L-ewwel eccezzjoni tas-socjeta` attrici ghall-kontrotalba

Kienet eccepita in-nullita` tal-kontrotalba ghaliex ma tistax issir kontrotalba biex tolqot konvenut iehor.

L-Art 396 tal-Kap 12 ighid :-

Fil-kawzi, il-konvenut jista` jaghmel kontro-talba kontra l-attur, basta li din il-kontro-talba tkun konnessa mat-talba tal-attur kif ser jinghad hawn taht :

a) meta l-kontro-talba tal-konvenut tkun gejja mill-istess fatt, jew mill-istess kuntratt jew titolu li minnu tkun gejja t-talba ta` l-attur ; jew

b) meta l-iskop tal-kontro-talba tal-konvenut huwa li jpaci l-kreditu mitlub mill-attur, jew li b` kull mod iehor igib fix-xejn l-azzjoni ta` l-attur jew li jimpedixxi l-effetti taghha.

Ir-rekwiziti tal-kontrotalba kienu trattati fis-sentenza tal-24 ta` April 1930 fil-kawza "Neg. Luigi Spiteri Debono vs Neg. Charles Darmanin noe" u cioe` :-

(a) la comunanza di origine delle due causi, ovverro
(b) la eliminazione reciproca delle due domande.

u dan meta *"le due domande emanano dallo stesso fatto, dallo stesso contratto o titolo".*

Il-gurisprudenza taghna taghmel car illi l-interpretazzjoni tal-Art 396 tal-Kap 12 ghandha tkun wiesa` u liberali in vista tal-principju illi m`ghandux ikun hemm formalizmu esagerat.

Fis-sentenza li tat din il-qorti diversament presjeduta fis-6 ta` Marzu 2003 fl-ismijiet "Carmel Farrugia vs Alexandra Farrugia" inghad hekk :-

"Illi minn dan l-artikolu jirrizulta li l-legislatur kien liberali sew, u l-intenzjoni tieghu kienet mhux biss li tigi eliminata l-obbligazzjoni attrici, jew ikkompensata, izda ukoll jekk id-domandi attrici jigu b` kull mod, jekk mhux estinti, anke newtralizzati.

Illi tenut kont tal-fatt, li l-iskop tal-kontro-talba, huwa sabiex zewg kawzi bejn l-istess partijiet jinstemghu fi process wiehed, u b`hekk jigu evitati multiplicita` ta` kawzi bejn l-istess persuni, l-interpretazzjoni tal-istess artikolu ghandha tkun wahda estensiva, imbasta l-bazi tal-istess tigi rispettata u mhux znaturata.

Illi ghalhekk fl-interpretazzjoni tal-fonti ta` origine tal-istess kontro-talba, u cjoe` il-kuntratt, it-titolu u l-fatt, dawn ghandhom dejjem jigu nterpretati fil-kumpless ta` cirkostanzi li

jaghtu hajja ghall-kawza u li jifformaw il-bazi tal-litigazzjoni. Dan tant huwa minnu li l-legislatur permezz tas-subartikolu (2) jestendi l-istess ghal kull mezz li bih l-azzjoni attrici tigi estinta, jew l-effetti taghha jigu newtralizzata.

Illi dan kollu ghaliex 'la riconvenzione, essendo in diritto un mezzo di difesa, venne dal legislatore giustamente estesa a tutti I casi suddetti in cui il convenuto, agendo contro il suo attore, potrebbe difendersi'. (__Nicholas Ellul et vs Mary Cutajar et –__ P.A. (FGC) – 15 ta` Mejju 1998).

Illi konsistentement mal-premess, gew ammessi kontro-talbiet anke meta l-azzjoni attrici hija wahda kambjarja, bil-limitazzjoni tal-eccezzjonijiet li l-istess kawza timponi u dan proprju abbazi tal-artikolu 396(2) (__Guillaumier Industries Limited vs Victor Vella et`__ – RCP – 4 ta` Dicembru 1998).

Illi dan kollu huwa konformi mal-gurisprudenza prezenti li biha l-formalizmu esegerat ghandu jigi eliminat ghall-kollox, b`dan li wiehed ghandu jaghti hafna aktar importanza ghas-sustanza milli ghall-forma, u ghandu jsir kull tentattiv sabiex jigu salvati l-atti gudizzjarji, u l-emendi li saru fl-1995 huma primarjament intizi ghal tali skop u ineffetti ikkanonizzaw il-gurisprudenza moderna u konstanti tal-ahhar snin."

L-istess principju ta` liberalita` fl-interpretazzjoni kien espress fis-sentenza li kienet tat il-Qorti tal-Appell fit-28 ta` Novembru 1988 fil-kawza "__Dr David Tonna noe vs Boris Arcidiacono noe__" fejn inghad :-

"L-artikolu 396 (Kap 12) jaghti lill-konvenut id-dritt li jaghmel kontro-talba in any action. Isegwi li la l-legislatur ma impona l-ebda limiti, dawn ma jistghux jigu imposti mill-qorti."

Fis-sentenza tat-12 ta` Dicembru 2014 fil-kawza "__Shana Sloane Borg vs Kenneth Azzopardi__" din il-Qorti diversament presjeduta qalet hekk dwar l-Art 396 tal-Art 12 :-

F`sentenza tal-5 ta` Ottubru 1992 fil-kawza __Pierre Abela vs Joseph Depares__, din il-qorti kkummentat hekk dwar l-Artikolu 396 :

"L-artikolu hu redatt f`termini mill-aktar wiesgha li jippermetti li ssir rikonvenzjoni prattikament kull fejn jirrizulta xi konnessjoni

bejn il-kontendenti li jghaqqadhom b`interess guridiku li mhux necessarjament jiskaturixxi mit-termini tal-azzjoni attrici".

Fis-sentenza ***Paul Gambin vs Frank Gambin proprio et nomine*** *tas-27 ta` Marzu 1996, il-Qorti tal-Appell ghamlet riferenza ghal dak li qalet l-istess qorti fil-kawza* ***L. Spiteri Debono nomine vs C. Darmanin*** *(Vol. XXVII.i.886):*

"Conseguentemente la domanda riconvenzionale puo sorgere dalla stessa convenzione ovvero dal rapporto giuridico personale donde nasce la domanda dell`attore – oppure dallo stesso titolo che e` voce assai piu estes del contratto ovvvero convenzione – oppure dal medesimo fatto che consiste nel complesso della operazione che diede causa al rapporto giuridico.... e nel senso procedurale "fatto" significa anche `il complesso di tutte le circostanze che hanno dato causa e che formano l`oggetto di una lite`".

Fit-tezi "The Nature of Pleas in Maltese Civil Procedure – A Jurisprudential Analysis" John L. Gauci (illum Av. Dr. J.L. Gauci) inghad hekk :-

The second instance under our law where counter claims are allowed to be set up is when the object of the claim of the defendant is to set-off the debt claimed by the plaintiff, to bar in any other manner the action of the plaintiff, or to preclude its effects. This second instance was dealt with in the case ***Joseph Scerri v Anna Fenech et.*** *(First Hall Civil Court, 3rd August 2003) where the Court held:*

`It-tieni bazi ghar-rikonvenzjoni kontenuta fl-Artikolu 396(b) tal-Kap. 12 ossia meta ssir rikonvenzjoni "ghaliex limharrek ikollu l-hsieb li bil-kontro-talba tieghu jpaci jew iġib fix-xejn l-azzjoni tal-attur jew izomm l-effetti taghha" ma tistax tiġi sewwa mfissra jekk mhux fid-dawl tal-kliem ewlieni ta` dak l-artikolu, u precizament mal-htieġa li bejn talba u kontro-talba jrid ikun hemm konnessjoni u li tali konnessjoni trid tinstab bejn l-istess partijiet.`

Thus, for a counter claim to be set up, there must necessarily be a nexus between the claim and the counterclaim and such a nexus must subsist between the plaintiff and the defendant. This was also confirmed in the case ***Alexis Vella et noe v David Jones et noe*** *(First Hall Civil Court, 31st January 2003) `Min jiġi citat in*

ġudizzju f'certa kwalità (e.g. f' ismu proprio) ma jistax jaghmel kontrotalba fi kwalità diversa (e.g. bhala rapprezentant ta' haddiehor)' and in ***Gasan Insurance Agency Limited Noe v Simon Soler et*** *(Court of Appeal, 22nd November 2002) wherein it was held that 'Talba rikonvenzjonali hi akkordata biss kontra l-attur u mhux ukoll kontra konvenut iehor fil-proceduri'.*

In ***Georgina Vella Xebba v Emanuel Caruana U B'digriet Tas-16 Ta' Ottubru 1981, Gie Kkjamat Fil-Kawza Joseph Vella*** *(Court of Appeal, 25th March 1986) the Court held that a counterclaim cannot be set against a joinder (kjamant in kawza) and raised this plea ex officio:*

Minn ezami tad-disposizzjonijiet relattivi ghar-rikonvenzjoni (article 396 et seq.) jidher car illi l-kontro-talba tal-konvenut tista' ssir biss kontra l-attur u kwindi l-kontro-talba f'din il-kawza tal-konvenut inkwantu maghmula kontra Joseph Vella (li lanqas biss kien fil-kawza meta saret il-kontrotalba u li ġie kkjamat fil-kawza wara) hija nulla – nullità dina li l-Qorti tista' u anzi ghandha tissolleva ex ufficio billi tirrigwarda materja ta' procedura u ordni pubbliku."

Din il-Qorti diga' qalet fil-provvediment taghha tat-22 ta' April 2013 illi kontrotalba ssir kontra l-attur.

Minn ezami tal-kontrotalba, jirrizulta illi t-tieni talba ghandha x' taqsam mal-konvenuta A. M Developments Limited.

Fit-tieni talba, il-konvenut Scifo Diamantino talab illi jkun dikjarat li l-konvenju de quo kien simulat peress li allegatament A.M. Developments Limited dehret bhala venditrici fuq il-konvenju meta fil-verita' id-direttur taghha kien kumpratur fuq l-istess konvenju minhabba kolluzjoni ezistenti bejn dik is-socjeta' konvenuta u dik attrici.

Fit-talbiet l-ohra, saret talba ghal dikjarazzjoni mill-qorti illi l-kunsens tal-konvenut kien moghti bi zball u/jew gie mehud bl-eghmil doluz tas-socjeta attrici ; ohra ghal dikjarazzjoni ta' nullita' u bla effett tal-konvenju ; u ohra li Scifo Diamantino ma kienx obbligat jaddivjeni ghall-pubblikazzjoni tal-kuntratt ta' bejgh favur il-kumpanija attrici.

Din il-Qorti tqis illi <u>kif kienet impostata</u>, il-kontrotalba kienet intiza kontra s-socjeta` attrici. Ghalhekk ma tistax titqies illi saret kontra l-konvenuta l-ohra.

Tenut kont tat-talbiet li flimkien jaghmlu l-kontrotalba, huwa imperattiv li jkunu konvenuti l-firmatarji kollha ta` l-konvenju, anke in vista tat-talba ghal dikjarazzjoni ta` nullita` tal-konvenju u tal-allegata simulazzjoni. Izda ghal dak li ghandu jirrigwarda l-eccezzjoni de qua, il-Qorti mhijiex sejra tilqa` l-eccezzjoni, propju ghaliex il-kontrotalba kienet diretta biss kontra s-socjeta` attrici, mhux kontra l-konvenuta l-ohra.

2. <u>It-tieni eccezzjoni tas-socjeta` attrici ghall-kontrotalba</u>

Qeghda tkun eccepita n-nullita` tal-kontrotalba billi qed jinghad illi ma jistax ikun hemm kontrotalba ibbazata fuq simulazzjoni u vizzju tal-kunsens.

L-eccezzjoni tirreferi ghal gurisprudenza li tghid illi f`kazi estremi, talbiet kontradittorji jew konflittwali jgibu n-nullita` tal-azzjoni.

Il-gurisprudenza taghna hija cara fis-sens li parti ma tistax tipprocedi b`azzjonijiet li huma kontradittorji ghal xulxin u li ma jistghux jirnexxu fl-istess istanza. Malli parti taghzel tip ta` azzjoni, ma tistax tiehu cans u tipprocedi fl-istess azzjoni b`azzjoni ohra li tkun in konflitt jew in kontradizzjoni mal-azzjoni l-ohra.. Fl-eventwalita` li parti tezercita azzjoni li jkollha talbiet kontradittorji, in-nullita` tar-rikors guramentat ghandha tigi dikjarata minghajr l-icken ezitazzjoni.

Fis-sentenza li tat din il-Qorti diversament presjeduta fil-25 ta` Frar 2016 fil-kawza "<u>Theresa Chetcuti et vs Maria Carmela sive Lina Warrington et</u>" inghad hekk :-

> *Illi fejn ikun hemm eccezzjonijiet ta` nullita` bhal dawk li gew sollevati fil-kawza odjerna, wiehed ghandu jezamina jekk verament dawn l-eccezzjonijiet fis-sustanza taghhom iwasslux ghan-nullita` o meno. Fil-fatt, l-emendi li saru fil-Kodici ta` Organizzazjoni u Procedura Civili bl-Att XXIV tas-sena 1995*

kienu intizi, inter alia, proprju sabiex jigu evitati dawn it-tip ta` eccezzjonijiet. Tali eccezzjoni ta` nullita` ta` att gudizzjarju hija proponibbli biss jekk jikkonkorru r-rekwiziti stabbiliti fl-artikolu 789 tal-Kap 12 u l-Qorti tifhem li r-rikorrenti qed jinvoka l-Artikolu 789(1) (c).

Fil-fatt l-artikolu 789(1) tal-Kap 12 jitkellem car dwar meta att gudizzjarju jista` jigi dikjarat null.

(1) L-eccezzjoni ta` nullita` ta` l-atti gudizzjarji tista` tinghata jekk :

(a) jekk in-nullita` hija dikjarata mil-ligi espressament ;

(b) jekk l-att jinhareg minn Qorti mhux kompetenti ;

(c) jekk fl-att ikun hemm vjolazzjoni tal-forma mehtiega mil-ligi, ukoll jekk mhux taht piena ta` nullita`, kemm-il darba dik il-vjolazzjoni tkun giebet, lill-parti li titolb in-nullita`, pregudizzju illi ma jistax jissewwa xort` ohra hlief billi l-att jigi annullat ;

(d) jekk l-att ikun nieqes minn xi partikolarita` essenzjali espressament mehtiega mil-ligi.

Izda dik l-eccezzjoni ta` nullita` kif mahsuba fil-paragrafi (a), (c) u (d) ta` dan is-subartikolu ma tkunx tista` tinghata jekk dak in-nuqqas jew vjolazzjoni jkunu jistghu jissewwew taht kull dispozizzjoni ohra tal-ligi.

*Tifsira tajba ta` din id-disposizzjoni, flimkien ma` l-isfond li fih il-legislatur wera li ried iqeghda, hija moghtija f'sentenza tal-Qorti tal-Appell fil-kawza fl-ismijiet "**Salvino Busuttil et vs Agostino Baldacchino**;" (28.1.1998 – Kollez. Vol:LXXXII.ii.30)*

L-eccezzjoni ta` nullita` ta` att, taht il-paragrafu (c) tas-subartikolu (1) ta` dan l-artikolu, ma tistax tinghata, meta l-parti li taghtiha tkun baqghet taghmel jew, ghad li tkun taf biha, tkun halliet li jibqghu jsiru atti ohra wara, minghajr ma teccepixxi dik in-nullita`.

Illi l-erba` (4) cirkostanzi msemmija f'dak l-artikolu huma tassattivi, fis-sens li biex dik l-eccezzjoni ta` nullita` ta` att gudizzjarju tirnexxi, trid bilfors taqa` taht il-parametri ta` xi wahda minnhom.

Ir-rikorrenti ssottomettew li qed jibbazaw l-eccezzjoni taghhom fil-parametri tas-subinciz (d) citat hawn fuq u ghalhekk japplika l-proviso ghall-artikolu 789(1).

Illi bil-proviso citat il-legislatur jaghmel referenza ghall-artikolu 175 tal-Kap 12.

L-artikolu 175 (1) tal-Kap 12 jaqra hekk:

"Il-Qorti tista`, f'kull waqt tal-kawza, qabel is-sentenza, wara talba ta` wahda mill-partijiet, wara li tisma` meta jehtieg il-partijiet, tordna s-sostituzzjoni ta` xi att jew tippermetti tibdil fl-iskritturi, sew billi fihom jizdied jew jitnehha l-isem ta` wahda mill-partijiet u jitqieghed iehor floku, jew billi jissewwa zball fl-isem tal-partijiet jew fil-kwalita` li fiha jidhru, jew billi jissewwa kull zball iehor jew billi jiddahhlu hwejjeg ohra ta` fatt jew ta` dritt ukoll permezz ta` nota separata, sakemm sostituzzjoni jew tibdil bhal dan ma jbiddilx fis-sustanza l-azzjoni jew l-eccezzjoni fuq il-mertu tal-kawza."

*Hu pacifiku li din id-dispozizzjoni tal-ligi (anke kif kienet qabel l-emendi tal-1995 u tal-2005) inghatat fil-gurisprudenza interpretazzjoni wiesgha fis-sens li ma gietx adottata l-istrettezza li donnhom ifissru l-kliem tal-ligi. Hekk fis-sentenza "**Moore noe vs Falzon et"** P.A. 15 ta` Dicembru 1995) kien deciz li –`ghalhekk gie ritenut illi l-ligi ma tirrikjedix kliem partikolari ghal kif ghandha ssir iccitazzjoni, bizzejjed jiftiehem xi jkun qieghed jitlob l-attur, b`mod li l-kawzali tista` tkun espressa lakonikament, u sahansitra tista` tkun anki dedotta mid-domanda (Kollezz. XXIV.II.502, XXIX.I.431 u XXXII.I.228)". Ara wkoll **Mario Mizzi noe et vs Mario Grech noe et** PA – 3 ta` Ottubru 2003) fejn din il-gurisprudenza tinsab ukoll iccitata.*

Hekk ukoll inghad fis-sentenza tal-Qorti ta` l-Appell fil-kawza "**Bonnici vs Zammit noe**" deciza fl-20 ta` Jannar 1986 fejn it-tifsira ta` l-Artikolu 156(1) kienet spjegata hekk-

"Illi l-Artikolu 156(1) jipprovdi li l-oggett u r-raguni tat-talba gudizzjarja ghandhom ikunu mfissra car u sewwa ficcitazzjoni. Dan ma jfissirx pero` li kwalunkwe nuqqas da parti ta` l-attur ghandu mill-ewwel jigi mehud fis-sens li qed imur kontra d-dispost ta` l-Artikolu 155(1) (illum 156(1) talKap 12) u ghalhekk igib mieghu n-nullita` tac-citazzjoni. Infatti, biex citazzjoni tigi

mwaqqfa irid ikun hemm raguni gravi, u fost kollox, ghandu jigi ezaminat jekk ic-citazzjoni tkunx defungenti jew zbaljata b`mod li l-konvneut ikun jista` jigi ppregudikat fid-difiza tieghu. Dan apparti li c-citazzjoni ghandha tigi ezaminata fit-totalita` taghha u mhux spezzettata. "

*Fil-kaz "**<u>Capua Palace Ltd. Vs Arcidiacono Boris</u>**" deciza fil-31 ta` Jannar 2003, gie ritenut li :*

"Fejn hemm kontradizzjoni ghall-ahhar bejn il-permessi u t-talbiet jew bejn it-talbiet innifishom, il-Qrati ghandhom iqisu b`cirkospezzjoni eccezzjoni ta` nullita` ta` att gudizzjarju. Biex att ta` citazzjoni jghaddi mill-prova talvalidita` huwa bizzejjed li t-talba tkun imfassla b`mod tali li l-persuna mharrka tifhem l-intenzjoni ta` min harrikha u li tali tifsila ma tkunx ta` hsara ghall-imharrek li jiddefendi lilu nnifsu mit-talba tal-attur"

"Hu necessarju li jkun jirrizulta rapport ta` konnessjoni ragjonevolment identifikabbli bejn il-premessi migjubin bhala l-kawza tat-talba u t-talba stess kif diretta kontra l-konvenut". Hekk kif gie ritenut fil-kaz ("**<u>K.B.Real Estate Ltd. vs Silvio Felice</u>**"), P.A deciz fit-13 ta` Marzu 2003:

"... fejn ma jkunx hemm kontradizzjoni ghall-ahhar bejn il-premessi u t-talbiet jew bejn it-talbiet innifishom, il-Qrati ghandhom iqisu b`cirkospezzjoni eccezzjoni ta` nullita` ta` att gudizzjarju. Biex att ta` citazzjoni jghaddi mill-prova tal-validita` huwa bizzejjed li t-talba tkun mfassla b`mod tali li l-persuna mharrka tifhem l-intenzjoni ta` min harrikha u li tali tifsila ma tkunx ta` hsara ghall-imharrek li jiddefendi lilu nnifsu mit-talba tal-attur ....".

F`dan l-istess kaz, kompla jinghad hekk :
... jekk id-difett fit-tfassila tal-att li bih tkun inbdiet il-kawza ma jgibx pregudizzju serju lill-parti mharrka, allura lprocedura tkun tista` tigi salvata basta dan ma jaffetwax issutanza tal-azzjoni jew l-eccezzjonijiet......."

*U fil-kaz ("**<u>Angelo Fenech et vs Pawlu Grech et"</u>** – P.A. – 24 ta` Settembru 2001) intqal:*

"Biex att ta` citazzjoni jghaddi mill-prova tal-validita` huwa bizzejjed li t-talba tkun imfassla b`mod tali li l-persuna mharrka tifhem l-intenzjoni ta` min harrikha."

"Illi huwa wkoll mizmum bhala principju generali li n-natura u l-indoli tal-azzjoni ghandhom jigu misluta mit-termini talatt li bih ikunu nbdew il-proceduri. B'dan il-mod, jekk id-difett fit-tfassila tal-att li bih tkun inbdiet il-kawza ma jgibx pregudizzju serju lill-parti mharrka, allura l-procedura tkun tista` tigi salvata basta dan ma jaffetwax is-sustanza tal-azzjoni jew tal-eccezzjonijiet." (Ara wkoll "**Falzon vs Spiteri et**" P.A. deciza fl-24 ta` Gunju 1961 (Kollez. Vol: XLVIII.ii).

*Illi kif gie dikjarat mill-Qorti tal-Kummerc fil-kaz (**Joseph Cachia nomine vs Paul Zammit et nomine**" deciz fl-14 ta` Dicembru 1989:*

"Illi biex citazzjoni tkun nulla, skont l-artikolu 789 tal-Kodici ta` Organizazzjoni u Procedura Civili, in-nullita` trid tkun iddikjarata mil-ligi espressament jew ikun hemm vjolazzjoni tal-provi mehtiega mil-ligi, nuqqas ta` xi partikolarita` essenzjali mehtiega mil-ligi spressament."

Hekk f'dan l-istess kaz, inghad li "jekk ikun hemm talbiet irrikonciljabbli, perezempju talba ghal azzjoni ta` spoll abbinata fl-istess kaz ma azzjoni rei vindicatoria, fejn hu ben saput li fl-azzjoni ta` spoll huma inamissibli provi fil-petitorju, hemm sitwazzjoni ta` talbiet irrikonciljabbli."

Il-kwistjoni sollevata mill-atturi fil-kaz in ezami tikkoncerna t-talbiet kunfliggjenti u rrikonciljabbli fit-talba rikonvenzjonali. ...

*Illi fit-tema ta` talbiet diversi gie ritenut li mill-Qorti tal-Appell fis-sentenza taghha tal-24 ta` April 1998 fl-ismijiet "**Frendo Randon noe vs Salomone** :*
"... meta citazzjoni jkun fiha kawzali alternattivi u mhux cert liema wahda minnhom hija l-kawzali li sejra tifforma l-bazi ta` l-azzjoni odjerna dan iġib sitwazzjoni fejn konvenut lanqas ma jkun jista` jammetti t-talba ghax ma jkunx jista` jaghzel il-kawzali li jidhirlu hu. Lanqas mhu l-kompitu talQorti li taghzel liema hija l-azzjoni li kellu jittenta l-attur. Dan juri car li l-kawza kif ġiet intavolata hija insostenibbli billi ab initio la setghet tipprocedi u lanqas setghet tiġi ammessa. It-talbiet ukoll jikkonfondu azzjoni ma` ohra. Bhal li kieku dawn iwasslu ghal rimedju wiehed meta dan hux hekk ghaliex it-tnejn huma distinti wahda mill-ohra. Isegwi ghalhekk li mhux lecitu li tghaqqad azzjoni ma` ohra ...

Meta l-pozizzjoni hija tali jirrizulta kjarament illi l-procedura tal-attur kienet wahda irrita u nulla."

Illi fil-kaz in ezami, mill-mod kif inhi redatta l-Kontro-Talba, jidher li t-talbiet kif proposti huma konfliggenti u, sahansitra, jista` anke jigi ritenut li talba bbazata fuq obbligazzjoni fiducjarja jew constructive notice tinnewtralizza t-talba ibbazata fuq l-preskrizzjoni akkwizittiva. Inoltre dan hu in vjolazzjoni tal-principju kardinali electam una via non datum recursus ad alter am ghaliex huwa bbazat fuq zewg azzjonijiet separati u distinti minn xulxin li qed jigu proposti f` kawza wahda u cioe` kawza ibbazata fuq preskrizzjoni akkwizittiva u kawza ibbazata fuq jeddijiet naxxenti minn relazzjoni fiducjarja.

Illi bhala principju hu maghruf li domandi jistghu jigu kumulati biex jigu evitati gudizzji izjed milli hemm bzonn, pero` dejjem kompatibbilment mal-ezigenzi tal-kaz u meta dana lkumulu ma jfissirx trattazzjoni differenti ghaliex ikun hemm diga` l-konnessjoni bejn ir-rapporti intercedenti bejn ilpartijiet. Dawn iz-zewg azzjonijiet, minnkejja dak suggerit fit-trattazzjoni, jinvolvu ezami u provi distinti ghalkemm irrizultat pretiz, t-titlu tal-proprjeta` ikkontestata, hija wahda.

*Illi izda din il-Qorti hija wkoll konxja tal-linja traccjata fil-gurisprudenza taghna fejn ir-rigorozita formali giet temperata tul is-snin sabiex "issir gustizzja sostanzjali fil-mertu tal-kaz". ("**Michael Attard nomine vs Raymond Galea** - Q.A. - deciza fit-12 ta` Mejju 1998) u "kif gie ritenut minn dawn il-Qrati, ir-rigorozita procedurali u l-formalizmu esagerat rarament huma ambaxxaturi tal-gustizzja sostanzjali u ghalhekk ma ghandhomx normalment janimaw l-andament tal-kawza."("**Aquilina vs Cassar**" – Vol.LXXVI.iv.666). (Ara wkoll "**James Demanuele vs Elena Maria Felice**" P.A. deciza fit-30 ta` April 2002 u l-gurisprudenza hemm traccjata).*

Illi ma tistax tiskarta l-fatt li d-difensur tal-intimat ghamel kjarifika fit-trattazzjoni li ttaffi inkompatibbilita` taz-zewg binarji li fuqhom sejjes il-kontro-talba tal-intimati. Din l-ispjegazzjoni hija krucjali ghall-apprezzament li qed taghmel din il-Qorti tal-eccezzjoni sollevata. Fid-dawl ta` din il-kjarifika din il-Qorti, b`accenn lejn il-htiega ta` gustizzja sostantiva, hija disposta li tikkonsidra "...li l-ilment tal-imharrkin ma jaqax fil-parametri ta` nuqqas procedurali, imma wiehed sostantiv. Dan jinghad ghaliex

il-kontestazzjoni dwar il-kontradittorjeta` tat-talbiet ma tintrabatx mas-sura tal-att gudizzjarju ..."

Fis-sentenza li tat din il-Qorti kif presjeduta fit-30 ta` Novembru 2015 fil-kawza "**Paul Bonello et vs Ramel u Zrar Limited et**" inghad hekk :-

Dwar in-nullita` tac-citazzjoni, hemm gurisprudenza kopjuza.

...

kif qalet din il-Qorti fis-sentenza taghha tat-28 ta` April 1978 in re* ***Teresa Vella vs Salvatore Conti*** *(App. Kumm.) biex tigi ddikjarata nulla citazzjoni u jitwaqqaf il-kors taghha, jinhtieg li jkunu jikkonkorru ragunijiet gravi, fosthom nuqqasijiet ta` evidenti pregudizzju ghad-difiza tal-konvenut ;

Din il-Qorti inoltre tul is-snin f'diversi sentenzi taghha applikat dan il-principju b'mod li fejn jew ikun jonqos il-pregudizzju ghad-difiza tal-konvenut jew in-nuqqas fic-citazzjoni kienet taghmel tajjeb xi haga ohra ghalih, ma annullatx ic-citazzjoni (ara ***Savona vs Asphar*** *deciza minn din il-qorti fit-23 ta` April 1945 u dik riportata fil-Vol XXXIV tal-Kollezzjoni a fol 313 ta` l-Ewwel Parti).*

Minbarra minn hekk gie diversi drab deciz u llum hu ormai pacifiku li nonostante l-fatt li citazzjoni jkollha xi haga mhux cara bizzejjed go fiha li pero` hi ccarata fid-dikjarazzjoni ta` l-attur dan hu bizzejjed biex isalva c-citazzjoni (ara ***Bonello vs Azzopardi*** *Vol XXXIX.II.556* ***Gerada vs Cassar*** *XXXIV.II.501* ***Muscat vs Borg et*** *XXXIX.II.575* ***Demarco vs Fiteni*** *XLI.II.1035).*

Din il-Qorti hekk kif diversament ippreseduta fil-kawza deciza fit-30 ta` Jannar 2001 fl-ismijiet ***"Manuel Schembri vs France Cutajar"*** *spjegat li :-*

*"Illi certament li huwa principju stabilit illi it-tifsir car u sewwa taloggett tal-kawza u tat-talbiet skond id-disposizzjonijiet tal-artikolu 156 tal-Kap 12 ghandhom jirrizultaw mill-istess att tac-citazzjoni innifsu u mhux minn 'xi kjarifika li tista` issir dwarhom matul it-trattazzjoni` (****"Raymond Bezzina vs Anthony Galea"*** *- A. C. 30 ta` Marzu 1998) ...*

Illi gie ritenut illi sabiex azzjoni tigi dikjarata rritwali ghandu jigi determinat li hemm raguni gravi, u fost kollox, ghandu jigi ezaminat jekk iccitazzjoni tkunx defugenti jew zbaljata b`mod li l-konvenut ikun jista` jigi pregudikat fid-difiza tieghu, u ghal dan l-ezami iccitazzjoni attrici ghandha tigi ezaminata fit-totalita` taghha" (__`Carmelo Bonnici vs Eucharist Zammit noe`__ - A.C. 20 ta` Jannar 1986).

Illi dan l-ezercizzju ghandu wkoll jigi ezaminat fid-dawl tal-massima ormai llum addottata mill-Qrati taghna illi `il-formalizmu ezegerat ukoll ilu hafna li gie mnaqqas u limitat li bir-ragun, il-ligi qed tkun aktar u aktar inklinata li tkompli tillimita l-formalizmu u n-nullitajiet tal-forom li jnutruh` (__`Charles Fino vs Alfred Fabri noe`__ - A.C. 28 ta` Frar 1997 ; __`Guillaumier Industries Limited vs Reginald Fava et`__ - P.A. (R.C.P.) 28 ta` Ottubru 1998 ; __`Sav. Falzon vs Chairman tal-Awtorita` tal-Ippjanar`__ - A.C. 31 ta` Mejju 1996).

Illi f`dan il-kuntest huwa sintomatiku li a bazi ta` dak li ntqal fis-sentenza __`Michael Attard nomine vs Raymond Galea`__ (A.C. 12 ta` Mejju 1998) dwar kawzali distinti minn xulxin, u applikati dawn il-principji ghall-kaz de quo, l-attur m`ghandux l-ewwel fil-premessi jitkellem dwar titolu u pussess, u mbaghad fit-talbiet jghaqqad kollox flimkien, b`mod li f`din lazzjoni sar kollox neboluz jekk l-azzjoni hija ibbazata fuq titolu jew biss fuq pussess jew detenzjoni.

Illi tali konfuzjoni ma ghandhiex issir ghaliex dan ma huwiex tollerat skond l-artikolu 156 (1) tal-Kap 12, billi dan la jkun gust mal-kontro-parti li trid tkun f`qaghda li tiddefendi ruhha, u di piu` tpoggi lillgudikant f`sitwazzjoni ta` ncertezza dwar l-indoli veru tal-procedura li jrid jiddeciedi dwara. Dan huwa konfermat bis-sentenza __`Joseph Tabone vs Joseph Flavia`__ (A.C. 7 ta` Marzu 1958 - XLII.i.86) fejn inghad li huwa dejjem necessarju li ic-citazzjoni ghandu jkollha tifsira cara tal-oggett u r-raguni tat-talba u "dan huwa dejjem necessarju biex il-konvenut ikun jaf minnufih u b`certezza dak li ghandu jiddefendi ruhhu minnu …".

Illi pero` kontra dan kollu xorta wahda jipprevali l-principju li l-atti kemm jista` jkun ghandhom jigu salvati entro id-dettami tal-ligi peress li rrigorozitajiet procedurali ma humiex ambaxxaturi tal-gustizzja sostanzjali u ghalhekk m`ghandhomx normalment janimaw l-andament tal-kawza u dan iktar u iktar meta illum fl-att tac-citazzjoni hemm dejjem il-formola ritwali – `premessi d-

*dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provedimenti opportuni` - proprju sabiex jaghmlu tajjeb ghal kwalunkwe` esigenza ta` forma li tkun necessarja biex l-att ikun komplit b`kull talba ghal kwalunkwe dikjarazzjoni". (`**<u>Mary Cosaitis vs Mario Muscat`</u>** - A.K. 27 ta` Novembru 1990).*

*Madanakollu, huwa sottomess li minkejja li huwa minnu li eccezzjoni ta` nullita` ghandha tigi nterpretata ristrettivament, dan ma jfissirx li ma hemmx cirkustanzi fejn citazzjoni tista` tigi dikjarata nulla. Fejn jidher car li c-citazzjoni hija kuntradittorja, in-nullita` ghandha tigi dikjarata minghajr ezitazzjoni. Dan gie ritenut minn gurisdizzjoni kostanti. Per ezempju, il-Qorti ta` l-Appell fis-sentenza taghha tat-28 ta` April 1978 fl-ismijiet **<u>`Teresa Vella vs Salvatore Conti`</u>** irriteniet li biex citazzjoni tigi ddikjarata nulla u jitwaqqaf il-kors taghha, jinhtieg li jkunu jikkonkorru ragunijiet validi, bhal per ezempju nuqqasijiet evidenti ta` pregudizzju ghad-difiza tal-konvenut.*

*L-istess ntqal fid-decizjoni moghtija mill-Prim` Awla tal-Qorti Civili fil-21 ta` Frar 1997 fl-ismijiet **<u>`Alfred u Mary konjugi Vella vs Agostino Camilleri`</u>** :*

"In-nullita` ta` l-atti gudizzjali hija sanzjoni estrema li l-ligi trid li tigi mposta biss meta n-nuqqas - formali jew sostanzjali - fl-att, ma jistax assolutament jigi tollerat minghajr hsara ghal xi principju ta` gustizzja procedurali. Ghalhekk att ta` citazzjoni ghandu jkun imwaqqa` u annullat biss ghal ragunijiet gravi."

Decizjoni rilevanti ghall-kawza tal-lum hija s-sentenza li tat il-Qorti tal-Kummerc fid-9 ta` Jannar 1995 fil-kawza **<u>"Salvatore Aquilina et vs Joseph Oliver Ruggier noe"</u>**. Bhal ma gara fil-kaz tal-lum, il-konvenut f`dik il-kawza eccepixxa n-nullita` tac-citazzjoni fuq il-premessa illi t-talbiet u l-premessi kienu konfuzi u konfliggenti. L-eccezzjoni saret abbazi tal-fatt li fl-ewwel tliet domandi, latturi talbu li l-konvenut jigi kkundannat jersaq ghall-pubblikazzjoni ta` l-att finali ghat-trasferiment ta` l-art in kwistjoni, mentri fl-ahhar tlett talbiet intlabet dikjarazzjoni ta` responsabilta`, likwidazzjoni ta` danni, u kundanna ghall-hlas ta` danni minhabba inadempjenza da parti tal-konvenut li joqghod ghall-obbligi assunti skond il-konvenju. Il-konvenut wiegeb illi kif impostati d-domandi attrici ma setghux iregu flimkien billi d-domandi kienu konfliggenti u joholqu konfuzjoni legali; kwindi kienu proceduralment insostenibbli.

Il-Qorti laqghet l-eccezzjoni tan-nullita` u qalet hekk :-

"... L-atturi ma setghux u ma jistghux jippromuovu z-zewg talbiet u zzewg azzjonjiet f' daqqa wahda, ghaliex, kif imposti minnhom, azzjoni wahda teskludi lill-ohra. L-atturi kellhom jaghzlu. Jekk il-kuntratt ghadu fattibbli allura messhom ghall-ewwel qaghdu fuq l-ewwel talbiet u jekk mhuwiex setghu jaghzlu l-azzjoni tad-danni.

Illi kif gie anke ritenut f'sentenzi ta` dawn il-Qrati jekk ara d-decizjoni __`Emanuel Scicluna vs Av. Dr. S Camilleri noe`__ deciza mill-Qorti ta` l-Appell fid-19 ta` Jannar 1959 (Vol XLIII-I-55) l-attur li jaghzel wahda mill-azzjonijiet li lilu huma akkordati, necessarjament irrinunzja ghall-ohrajn, u mhux permess li min ikun irrinunzja ghall-azzjonijiet tieghu li jerga` lura fuq il-passi tieghu stess."

Decizjoni ohra relevanti kienet dik li tat din il-Qorti diversament presjeduta fl-20 ta` Frar 2015 fil-kawza "__Christopher Puglisevich et vs David Gauci et__" fejn kienet sollevata l-eccezzjoni ta` n-nullita` tar-rikors guramentat abbazi tal-Art 789(1)(d) tal-Kap 12 ghaliex *electam una via non datum recursus ad alteram.* Il-Qorti osservat hekk :-

Illi l-konvenut Gauci, qanqal l-eccezzjoni ta` nullita` ukoll in vista tal-fatt illi l-atturi ressqu f'kawza wahda zewg (2) azzjonijiet ta` natura guridika ghal kollox diversa wahda mill-ohra: u cioe` azzjoni in linea ta` danni fil-konfront tal-konvenuti Micallef; u azzjoni ghal rifuzjoni fil-konfront tal-konvenut Gauci.

Il-Qorti taghmel referenza ghal insenjament moghti fis-sentenza __Angelo u Anna konjugi Fenech vs Pawlu u Rita konjugi Grech__, deciza fl-24 ta` Settembru 2001, per Onorabbli Imhallef Joseph R. Micallef, fejn gew elenkati l-elementi li ghandhom jissussistu fir-rikors guramentat, hekk skond l-Artikolu 156(1)(a) tal-Kapitolu 12 tal-Ligijiet ta` Malta, liema elementi, jekk in ezistenza, inaqqsu l-possibilita` illi jippregudikaw il-validita` ta` l-istess, f'kawza fejn jitressqu zewg azzjonijiet separati, dik il-Qorti irriteniet :

"Illi issa xieraq li wiehed jara jekk tinholoqx nullita` fejn zewg talbiet guridikament distinti jitressqu f'kawza wahda u sa liema limitu jista` jsir dan bla ma jkun qieghed jinkiser dak li tipprovdi l-ligi fl-artikolu 156(1)(a) tal-Kodici tal-Organizazzjoni u

Procedura Civili. Mill-kliem innifsu tal-imsemmi artikolu, johrog illi (i) l-attur ghandu jidentifika l-oggett tal-kawza billi jiddikjara r-raguni ghala jkun qieghed jitlob dak l-oggett; (ii) dak l-oggett u dik ir-raguni jridu kunu mfissrin car u sewwa; (iii) t-talba jew it-talbiet ikunu marbutin mar-raguni(jiet) kif premessi fl-att tac-citazzjoni; u (iv) li dawn l-elementi ghandhom jirrizultaw mill-att gudizzjarju nnifsu u mhux minn xi kjarifika li tista` ssir dwarhom waqt is-smigh tal-kawza."

*Din il-Qorti b`referenza ukoll ghall-import tal-Artikolu 156(1)(a) tal-Kapitolu 12 tal-Ligijiet ta` Malta, taghmel accenn ghal dak ritenut fis-sentenza fl-ismijiet **K.B. Real Estate Limited vs Silvio Felice Limited**, deciza fit-13 ta` Marzu 2003, mill-per Onorabbli Imhallef Joseph R. Micallef:*

"Illi l-ligi, tippreskrivi, fost l-ohrajn, li c-citazzjoni ghandu jkun fiha tifsir car u sewwa tal-oggett u r-raguni tat-talba. Dan ifisser ukoll li lpremessi ghat-talbiet ghandhom iwasslu lil min qieghed jaqra l-att biex jara rabta bejn dawk il-premessi u t-talbiet. Marbut ma` dan ir-rekwizit, hemm il-principju li l-parti mharrka trid tinghata l-fakolta` li tkun tista` tiddefendi kif jixraq lilha nnifisha mill-pretensjoni ta` min iharrikha."

*Dan in-nuqqas irid ikun wiehed ta` certu gravita`. Infatti fis-sentenza fuq citata **Angelo u Anna konjugi Fenech vs Pawlu u Rita konjugi Grech**, b`referenza ghan-nexus bejn il-premessi u t-talbiet tar-rikors guramentat, gie ritenut:*

"Illi ghalhekk, citazzjoni m`ghandhiex tigi mwaqqgha ghajr ghal ragunijiet gravi. Madanakollu, biex citazzjoni jista` jinghad li ghandha kawzali cara bizzejjed jehtieg li jirrisulta rapport ta` rabta ragonevoli bejn il-premessi u t-talba nnifisha mmirata lejn il-persuna mharrka.Jekk in-nuqqas ta` kjarezza jkun ta` ghamla u kwalita` tali li jcahhad b`mod serju lill-imharrek mid-difiza tieghu, ic-citazzjoni ghandha tigi mwaqqgha." Vide ukoll E. Scicluna vs M. Xuereb et (Kollez. Vol: LI.i.299)

*… Hawnhekk il-Qorti taghmel referenza ghall-insenjament moghti fis-sentenza fl-ismijiet **Dr Rene Frendo Randon noe vs Albert Walter Salomone noe et**, deciza fl-24 ta` April 1998, mill-Qorti ta` l-Appell :*

"...m`hemm ebda dubbju li fl-att tac-citazzjoni, indipendentement mill-mertu propju in kawza, jidher evidenti li kemm fil-kawzali kif ukoll fid-domandi l-attur appellant hallat zewg azzjonijiet ma` xulxin meta dan proceduralment ma setax jaghmlu. Mhuwiex eskluz li bl-inkluzjoni ta` numru ta` kawzali u premessi fl-att tac-citazzjoni, ankorke` dawn jistghu jwasslu ghal aktar minn azzjoni wahda, b`dan il-att ma jwassalx bilfors ghan-nullita` tac-citazzjoni. Imma meta tali ambivalenza timmanifesta ruhha ukoll fit-talbiet, allura l-kaz huwa diferenti sew."

Il-Qorti ta` l-Appell, kompliet tghid :

"Fil-fatt, fil-kaz in ezami hemm izjed minn hekk ghaliex it-talbiet ukoll jikkonfondu azzjoni ma` ohra bhallikieku dawn iwasslu ghal rimedju wiehed, meta dan mhux hekk ghaliex it-tnejn huma distinti lwahda mill-ohra".....''Isegwi ghalhekk li mhux lecitu li tghaqqad jew tikkonfondi azzjoni ma` ohra"..."Meta l-posizzjoni hija tali, jirrizulta kjarament li l-procedura ta` l-attur kienet wahda, rrita u nulla." Vide ukoll fl-ismijiet **HSBC Bank Malta p.l.c. vs Rita Caligari u Emanuel Degiorgio**, deciza fit-13 ta` Frar 2012.

*Il-Qorti rat u ezaminat il-konkluzjonjiet tal-Perit Legali dwar in-nullita` ta` citazzjoni odjerna u n-nota ta` sottomissjonijiet tal-attur tat-2 t`Awwissu 2013 u taghraf illi c-citazzjoni odjerna, minkejja n-nuqqasijiet taghha, hija mfassla b`mod li l-persuna mharrka cioe` l-intimati jifhmu l-import ta` tali talba u li jkunu f`qadgha li jiddefendu ruhhom u dana ai termini tal-gurisprudenza citata **Lay Lay Company Limited vs Saliba Derek Paul et** deciza fl-1 ta` Frar 2010; **Bella Hili vs Michael Fenech et** deciza fit-13 ta` Frar 2006; **Carmelo Bonnici vs Eucharist Zammit noe** deciza fil-20 ta` Jannar 1986; u **Joseph Colerio vs Dr. Joseph Ellul** deciza fl-14 ta` Frar 1967."*

Dan premess, tajjeb jinghad illi hemm stregwa ta` kazistika li ghamlitha cara li wiehed ma jistax jipprocedi b`talba ghal dikjarazzjoni ta` nullita` u mill-banda l-ohra jipprocedi wkoll b`talba ghal dikjarazzjoni li l-att huwa simulat.

Hija ta` relevanza kbira d-decizjoni ta` din il-Qorti moghtija fit-8 ta` Novembru 1952 fil-kawza **"Prof. Carlo Oreste Strocco vs Pietro Baldassare Contini et"** fejn inghad :-

"L-azzjoni tar-rexissjoni jew tan-nullita tippresupponi obligazzjoni guridikament ezistenti, izda nieqsa minn xi element essenzjali (art. 1255 Kod. Civ); difatti, skond l-art 1188 (g) ta` l-istess Kodici, ir-rexissjoni hija wiehed mill-modi li bihom jispiccaw l-obbligazzjonijiet (`si estinguono`, kien ighid l-art 851 ta` l-Ord. VII ta` l-1868) u peress li ma jistax logikament jispicca hlief dak li jkun jezisti, ma jistghux ikunu suggetti ghar-rexissjoni, ghall-finijiet ta` l-imsemmi art. 1255 (kif kostantement interpretat mill-Qrati taghna) dawk l-obligazzjonijiet li huma guridikament inezistenti (Kollez. XXV-I-511 u App. Civ. 13 ta` Gunju 1950 in re` __Saliba vs Saliba__). Viceversa, l-azzjoni tas-simulazzjoni tippresupponi dejjem att inezistenti jew b` mod assolut (`colorem habens, substantiam vero nullam`) sew b` mod relattiv (`colorem habens, substantiam vero alteram`); bil-konsegwenza li, rigward l-att apparenti impunjat isir inkoncepibli u inutli l-annullament, salva, jekk ikun il-kaz, l-impunjazzjoni ta` l-att reali li jkun mohbi taht dak apparenti. Minn dana jidher li l-azzjoni tan-nullita` hija applikabbli biss ghal dawk l-obligazzjonijiet li jkollhom wiehed jew izjed mid-difetti determinati fl-art. 1266 fuq citat izda qatt ghal dawk li guridikament u fil-fehma tal-partijiet qatt ma ezistew jew qatt ma ezistew kif apparentement kienu jidhru.

L-oggett taz-zewg azzjonijiet huwa, kwindi, necessarjament differenti. L-azzjoni tan-nullita` ghandha bhala skop taghha l-annullament ta` l-obbligazzjoni, minhabba li tkun nieqsa minn xi rekwizit essenzjali (Kollez. XVI-II-332); mentri dak tal-azzjoni tas-simulazzjoni huwa li tkun ristabbilita l-verita` f` dak li realment riedu l-kontraenti, ghad li l-att reali jista` ma jkunx validu. `Colui che agisce per la dichiarazione di simualzione`, jghid Laurent, `non chiede che l-atto sia annullato, ma pretende che vi ha un atto apparente il quale non esiste punto come atto reale, ma che quest` atto apparente nasconde un contratto reale, salvo a veder se il contratto reale e` valido. Cosi l`azione di simulazione non ha che un solo oggetto, cioe` quello di ristabilite la veria`. Dunque l-articolo 1304 non e` applicabile.` Liema deduzzjoni hija aktar u aktar applikabbli fil-kaz ta` simulazzjoni relattiva, li kif irragunat il-Qorti ta` l-Appell tar-Re fil-kawza __`Seychell utrinque`__ deciza fis-27 ta` Marzu 1936 (Kollez Vol XXIX-I-570) ma ghandhiex bhala skop id-dikjarazzjoni ta` nullita` jew rexissjoni tal-kuntratt."

Fis-sentenza li tat din il-Qorti diversament presjeduta fis-6 ta` Dicembru 2002 fil-kawza "**<u>Ian Busuttil vs Carmen Taliana</u>**" saret referenza ghal dak li kien inghad fis-sentenza tat-22 ta` Marzu 1965 fil-kawza "**<u>Joseph Gatt vs Joseph Galea</u>**". Kien rilevat illi jekk il-kunsens ikun ivvizzjat minhabba qerq, l-att ikun invalidu, mhux inezistenti, ghall-kuntrarju ta` meta att ikun simulat.

Inghad :

"Kif gie drabi ohra deciz mill-Qrati taghna, il-kliem ma jkunx jiswa f` dan l-artikolu [artikolu 974 tal-Kap 16] m` ghandhomx l-istess sinifikat tal-kliem `ikun null`. Jekk il-kunsens ikun vizzjat ai termini ta` l-imsemmi artikolu l-att ikun invalidu imma mhux anki null. Jekk hemm vizzju tal-kunsens, bhala konsegwenza jkun vizzjat il-kuntratt bazat fuq dak il-kunsens, u l-vizzju jaghti lok ghal azzjoni ta` nullita` li in segwitu ghaliha l-kuntratt ghandu jaqa`. Pero` l-kuntratt ma jkunx inezistenti imma biss annullabbli, ghaliex l-izball, il-vjolenza u l-ghemil doluz, ma jimpedux l-ezistenza tal-kunsens. Mentri l-att nul ma ezista qatt, l-att annullabbli isehh sakemm ma jigix imhassar.

*Dan huwa l-insenjament tal-Baudry –Lacantinerie, Tratto di Diritto Civile, Delle Obligazioni Vol I. Para 98, li jghid in propozitu: `Allorche` la violenza presenta I caratteri indicati dall art 1112 (Cod Civ It Art 1112), vizia il consenso e quindi il contratto di cui e` base. Per tanto essa genera un` azione di nullita` in seguito alla quale il contratto deve cadere. Il contratto, notiamolo, non e` inesistente, ma soltanto annullabile, poiche` la violenza non impedisce al consenso d` esistere ed al contratto di formarsi…Le proposizioni contenute in questo testo o di cui si suppone l` esistenza non sono speciali alla violenza. Essi si applicano pure all` errore e al dolo`. (ara wkoll P.A. **<u>Anthony Joseph Bajada vs Pauline Lumb</u>**, 15.12.1952, **<u>Maria Tabone vs. Maria Vincenza Mifsud et</u>**. 15.2.54 Vol. XXXVIII.i.51 u App, **<u>Elena Aguis vs. Giuseppa Ciancio noe</u>** 3.2.36 Vol. XXIX.i.452)"*

Il-principju li m`ghandhomx jigu konfuzi l-azzjoni rexxissorja u l-azzjoni simulatorja kien affermat fis-sentenza ta` din il-Qorti tat-12 ta` Lulju 1946 fil-kawza "**<u>Luigi Spiteri Debono vs Joseph Spiteri Debono et</u>**" (ara wkoll id-decizjoni tal-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Superjuri Sezzjoni ta` Gurisdizzjoni Generali tal-11 ta` Ottubru 2006 fil-kawza "**<u>Angela Galea et vs Grazio Borg et</u>**").

Premessi dawn ir-referenzi ta` dritt u ta` gurisprudenza, il-Qorti sejra tistabilixxi jekk il-konvenut ghamilx tahlit (mhux permess) ta` zewg azzjonijiet fil-kontrotalba.

Minn ezami tal-kontrotalba (premessi u talbiet) tirrizulta kontradizzjoni u konfuzjoni, ghaliex *minn naha l-wahda* l-konvenut Scifo Diamantino ppremetta li l-konvenju de quo kien affett minn vizzji li jirrendu l-att null u bla effett, ghaliex il-kunsens tieghu kien karpit bi frodi, kif ukoll kien affett bi zball materjali, u ghalhekk l-att kellu jigi rexxiss, *u min-naha l-ohra* jallega wkoll illi l-istess att kien simulat, u anke ghalhekk talab ir-rexxissjoni tieghu.

Kif jirrizulta mill-ġurisprudenza citata, persuna ma tistax tallega fl-istess nifs illi att huwa ezistenti, imma ġuridikament nieqes minn xi element essenzjali ghall-validita` tieghu, u ghalhekk annullabbli, u fl-istess waqt tghid illi dak l-att huwa kien simulat u allura inezistenti *ipso iure*.

Dan huwa precizament dak li ghamel il-konvenut Scifo Diamantino fil-kontrotalba.

Ma gharafx jiddistingwi, anzi kkonfonda, l-effetti u konsegwenzi ta` l-azzjoni rexxissorja u dik simulatorja, b`tali mod illi anke li kieku intalbet, ebda korrezzjoni ma setghet issir ghaliex sew kieku ġew rinuzjati l-premessi u t-talbiet dwar ir-rexxissjoni, u anke li kieku kienu eliminati dawk dwar is-simulazzjoni, id-difiza tal-konvenut certament kienet sejra tkun ippregudikata serjament.

Ghal din il-Qorti, il-konfuzjoni li holoq il-konvenut holoq fil-kontrotalba ma tistax tkun injorata ghaliex hija gravi fin-natura taghha.

Abbazi tal-principju li l-konvenut fil-kontrotalba ghandu jaghzel l-azzjoni li fuqha jrid jagixxi, u allura necessarjament jirrinunzja ghal ohrajn li jista` jipproponi, il-Qorti sejra tilqa` t-tieni eccezzjoni tas-socjeta` attrici.

Ghalhekk qeghda tichad it-kontrotalba.

3. <u>It-talbiet attrici</u>

Bl-ewwel domanda, is-socjeta` attrici qeghda titlob li l-konvenuti jigu ordnati jaddivjenu ghall-pubblikazzjoni tal-kuntratt definittiv in ezekuzzjoni tal-konvenju ffirmat fil-25 ta` Gunju 2012 (izda erronjament datat 26 ta` Gunju 2012). It-tieni domanda hija konsegwenzjali ghall-ewwel wahda.

Is-socjeta` konvenuta ma opponietx it-talbet attrici u ddikjarat li hija lesta tersaq ghall-att notarili li jezegwixxi l-konvenju de quo.

Il-konvenut Scifo Diamantino ressaq serje ta` eccezzjonijiet ; l-ewwel tlieta kienu michuda, ir-raba` eccezzjoni kienet irtirata, waqt li l-bqija qeghdin jigu decizi llum.

a) <u>Is-seba` eccezzjoni tal-konvenut Scifo Diamantino</u>

Kien eccepit illi l-konvenju huwa null u bla effett billi huwa simulat in kwantu li minkejja li l-kumpanija konvenuta dehret bhala venditrici fuq il-konvenju, hija u/jew id-direttur taghha Anton Camilleri kienet ukoll fil-verita` kumpratrici bis-sahha ta` kolluzzjoni li kien hemm bejnha u bejn il-kumpanija attrici.

Tajjeb jinghad illi att ikun simulat meta, bil-volonta` tal-persuni li jidhru fuqu, ikollu sinifikat apparenti divers minn dak li realment ikollu. Simulazzjoni necessarjament timporta l-fatt li l-partijiet ikunu konsapevoli ta` dak li jkunu qed jaghmlu fil-kuntratt. Ghalhekk il-kunsens tal-partijiet fuqu ikun validu, madanakollu jkun qed isir bil-kunsens taghhom it-tnejn b`mod falz.

Att jista` jkun simulat totalment jew parzjalment (relattivament). Id-differenza bejn it-tnejn kienet imfissra fis-sentenza ta` din il-Qorti tat-12 ta` Ottubru 1950 fil-kawza "<u>**Esther Pace et vs Mary Lauri et**</u>". Inghad :-

> *"Illi skond id-dottrina hemm zewg speci ta` simulazzjoni, wahda assoluta, meta l-kuntratt jkun interament fittizju u l-partijiet ma riedu jikkuntrattaw ebda obbligazzjoni – 'colorem habens, substantiam vero nullam' u l-ohra relativa, meta*

l-partijiet ghamlu kuntratt taht apparrenza ta` iehor – ` colorem habens, substantiam vero alteram` (Coen, Giurisprudenza Italiana, voce Simulazione, para. 72)

L-azzjoni li ghandha bhala bazi s-simulazzjoni assoluta ghandha bhala skop id-dikjarazzjoni ta` l-inezistenza assoluta ta` l-att; dik li ghandha bhala bazi s-simulazzjoni relattiva ghandha bhala skop illi tigi restitwita r-realta` ta` l-att u mnehhija l-forma apparenti tieghu ..."

Fid-decizjoni li tat il-Qorti tal-Appell fis-27 ta` Marzu 1936 fil-kawza "<u>Francesca Seychell et vs Antonio Seychell et</u>" kienet imfissra wkoll id-distinzjoni bejn simulazzjoni assoluta u dik relattiva :

"Illi skond id-duttrina, hemm zewg speci ta` simulazzjoni dik li tkun assoluta, meta l-kuntratt huwa interament fittizju u l-partijiet ma riedu jikkuntrattaw ebda obbligazzjoni `colorem habens` kif kienu jghidu l-prammatici, `substantiam vero nullam`, u dik relativa, meta l-partijiet ghamlu kuntratt taht apparenza ta` iehor; `colorem habens substantiam vero alteram`. Kif qalet il-Qorti ta` Catania fil-pronunja taghha tat-22 ta` Mejju 1882, `la simulazione e` di due specie; assoluta, allorche` le parti fanno un atto totalmente immaginario, che nel loro intendimento non dve avere alcun effetto; relativa, quando sotto le forme di un contratto apparente intendono fare un altro vero` (Coen, Voce Simulazione, para 72)"

Sabiex att jigi dikjarat simulat, irid jigi ppruvat illi jew il-partijiet kontraenti ma riedu jersqu ghall-ebda kuntratt, jekk inkella riedu jaghmlu att iehor divers minn dak li effettivament iddikjaraw fl-att.

Fis-sentenza li tat fil-15 ta` Jannar 1945 fil-kawza "<u>**Oscar Sammut ne vs Antonio Ellul**</u>" inghad hekk :-

*"Illi att ghandu jkun ritenut simulat meta bil-**volonta` tal-persuni** li hadu parti fih ikollu sinjifikat apparenti divers minn dak li realment ghandu. `Simulatum dicimus quum tacite aliquod agimus expresse aliud simulamus`. (Bargalio). Din is-simulazzjoni tista` tkun assoluta jew totali, bhal meta l-partijiet ma riedu jaghmlu ebda att guridiku jew relattiva jew parzjali, bhal meta jigi konkiuz att guridiku veru u reali, izda*

taht falza apparenza li tahbi l-vera natura tieghu....Illi dina l-Qorti bis-sentenza ta` l-20 ta` Mejju 1932 in re __`Schembri vs Schembri`__, sostniet li fil-kazi li kuntratti jigu attakkati bhala simulati, anki meta jkunu atti b` titolu gratuwitu, il-prova tas-simulazzjoni ghandha ssir minn ghand min jallegaha; u kompliet tghid li `cio` si applica con maggior rigore quando si tratta di dichiarare inesistente atti pubblici contro cui le deduzioni essere fondate su atti gravi, precisi e concordanti.` B` sentenza ohra ta` din il-Qorti tat-13 ta` Ottubru 1933 in __re Bugeja vs Busuttil__ gie stabilit li biex tigi ppruvata s-simulazzjoni frawdolenti ` bastano anche le presunzioni e le congetture, purche` esse sieno gravi, precise e concordanti, e non contradette da altre presunzioni ed inidzi.` U b` sentenza ohra ta` din l-istess Qorti tad-29 ta` Jannar 1932 in __re `Galizia nomine vs. Cuschieri`__ gie ritenut li fi-gudizzju ta` simulazzjoni `si deve sempre guardare agli effetti giuridici che le parti intesero ottenere mediante la stipulazione."

Kwalunkwe att jew skrittura huwa prezunt li huwa tajjeb u jirrifletti l-volonta` tal-partijiet. Ghalhekk, sabiex tirnexxi azzjoni ta` simulazzjoni, trid issir il-prova b`mod konvincenti u konklussiv illi l-intenzjoni u l-kunsens tal-partijiet kien li joholqu att simulat. L-oneru ta` din il-prova tinkombi jinkombi fuq min ikun qqed jallega s-simulazzjoni. L-oneru jsir aktar gravuz f` kaz illi s-simulazzjoni tkun allegatament illi saret f` att pubbliku u dana stante l-prezunzjoni li tapplika favur atti pubbliki.

Fis-sentenza li tat din il-Qorti fil-5 ta` Dicembru 1953 fil-kawza "__Luigi Spiteri Debono vs Joseph Spiteri Debono et__" inghad :-

"Hu ormaj maghruf li s-simulazzjoni hija forma ta` frodi (Kollez. XXXII-II-392); u peress li ma tinghatax guridikament prezunzjoni ta` frodi, kwalunkwe kuntratt jew ftheim ghandu favur tieghu l-prezunzjoni ta` sincerita` u tar-realta`. Ghalhekk min irid iwaqqa` din il-prezunzjoni jisthoqqlu jgib il-prova konkludenti u perswasiva tas-simulazzjoni minnu allegata."

Il-principju kien ikkonfermat fis-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell fit-22 ta` Ottubru 1986 fil-kawza "__Carmelo Cini et vs Alfred Zammit__" meta_qalet illi :

"Biex ikun hemm simulazzjoni, hija mehtiega x-xjenza tal-partijiet kollha li jridu joholqu l-att simulat; jekk dana l-kunsens

ma jkunx hemm, l-att ma jkunx impunjabbli fil-konfront ta` min ma jkunx ta dak il-kunsens. Il-bona fede taghhom hija protetta mil-ligi, u l-kuntratt ghalihom jkun validu. Mhux bizzejjed li xi parti jkollha l-intenzjoni, mhix espressa u esternata lill-parti l-ohra, lli taghmel att simulat. Mhux bizzejjed li l-volonta` tas-simulant tkun diskordanti mad-dikjarazzjoni li hu jaghmel fl-att. Hemm bzonn, kif ighid Butera, li jigu salvagwardati `la sicurezza e la stabilita` delle contrattazioni e la protezione di chi ha seguito la fede e` la lealta` dell` altro contraente... Conseguentemente ogni qualvolta il disaccordo e` imputabile a colpa del dichiarante, mentre l` altra parte era ignara o aveva ragione di credere vera la manifestazione di volonta`, il negozio sara` valido. Se il negozio fosse annullato, la parte danneggiata avrebbe diritto ad indennizzo; ma non puo` la legge, per la sua stessa serieta` e per l` economia dei giudizi, autorizzare l` esercizio di una azione diretta a produrre un danno, che poi per altra via obbliga a riparare....(Simulazione nei Negozi Giuridici, pag. 18)"

(ara wkoll : 26 ta` Mejju 1952 – Qorti tal-Appell - <u>Carmelo Morana vs Nutar Dr. Joseph Spiteri et</u> ; u 27 ta` Marzu 1936 – Qorti tal-Appell - <u>Francesca Seychell et vs Antonio Seychell et</u>)

Premessa din il-gurisprudenza, il-Qorti tibda billi tghid illi ghalkemm il-kontrotalba sejra tkun dikjarata nulla ghar-ragunijiet fuq esposti, ma jfissirx li s-seba` eccezzjoni ghandha tkun respinta wkoll.

Fis-sentenza li tat din il-Qorti diversament presjeduta fil-5 ta` Ottubru 2004 fil-kawza "<u>**Mary Grech et vs Joseph Chetcuti pro et noe**</u>" inghad hekk :-

In propositu l-Qorti tirrileva li, ghalkemm gie deciz fil-gurisprudenza li l-eccezzjoni tas-simulazzjoni ta` kuntratt tista` tigi sollevata ope eccezionis, izda dan huwa validu f`azzjoni fejn qed tigi mitluba l-esekuzzjoni, totali jew parzjali, ta` dak l-istess kuntratt; u mhux bhal fil-kaz prezenti fejn qed tigi mitluba r-rexissjoni ta` kuntratt differenti. Fil-kaz <u>**Emanuela Case vs Dr.Carmelo Agius noe**</u> [1964] din il-Qorti osservat hekk: "Il-posizzjoni legali hija li meta s-simulazzjoni, sew assoluta kemm relattiva, [f` dan il-kaz jidher li s-simulazzjoni pretiza hija biss relattiva ghax tista` tahbi donazzjoni] tigi sollevata mill-parti azzjonata biex taghti ezekuzzjoni ta` kuntratt, dik il-forma ta` eccezzjoni hija recevibbli fl-istess azzjoni, b` differenza minn meta

s-simulazzjoni tkun qeghda tigi allegata minn terz [Vol.XXXIII.I.344 u dottrina]" PA [MCC] [1964] Vol.48D.2.1064.

Lanqas ma huwa ta` ostakolu l-fatt illi fis-sitt eccezzjoni kien eccepit mill-konvenut Scifo Diamantino il-vizzju tal-kunsens minhabba qerq jew zball, peress li kuntrarjament ghal dak li sar fil-kontrotalba, fl-eccezzjonijiet, zdiedet il-frazi *"minghajr pregudizzju ghas-suespost"* li jfisser illi l-eccezzjonijiet huma alternattivi u minghajr pregudizzju ghal xulxin.

Dan ukoll premess, il-Qorti sejra tichad is-seba` eccezzjoni ghaliex issib illi hija legalment infondata.

Tenut kont illi sabiex att jigi dikjarat simulat, irid jigi ppruvat illi jew il-partijiet kontraenti ma riedu jersqu ghall-ebda kuntratt jekk inkella riedu jaghmlu att iehor minn dak li effettivament iddikjaraw fl-att, fil-kaz tal-lum, l-allegazzjoni tal-konvenut Scifo Diamantino hija li kien hemm kolluzzjoni bejn is-socjeta` attrici u dik konvenuta jew id-direttur taghha Anton Camilleri, fis-sens li minkejja li s-socjeta` konvenuta dehret bhala venditrici fil-konvenju, fir-realta` s-socjeta` konvenuta jew id-direttur taghha Anton Camilleri kienet ukoll kumpratrici. Mhuwiex jinghad illi l-partijiet kontraenti ma riedu jersqu ghal ebda att, ghaliex kien hemm interess li jsir kuntratt ta` bejgh. Ghalhekk hawn ma kienx kaz ta` simulazzjoni assoluta billi l-partijiet riedu jikkontrattaw l-obbligazzjoni.

Lanqas ma kienet kwistjoni ta` simulazzjoni relattiva peress li l-kontraenti ma ridux jaghmlu att divers iehor minn dak li effettivament iddikjaraw fl-att.

Anke li kieku l-eccezzjoni kellha tinghata konsiderazzjoni, il-fatt li allegatament kien hemm kolluzjoni fis-sens illi s-socjeta` konvenuta jew id-direttur taghha kien attwalment l-akkwirenti ma jrendix il-konvenju simulat relattivament, peress li dak li riedu jaghmlu kien konvenju ta` bejgh. Fis-simulazzjoni relattiva, il-partijiet jkunu ghamlu ftehim taht l-apparenza ta` iehor, u l-iskop ta` l-azzjoni ma tkun li tinkiseb dikjarazzjoni ta` l-inezistenza assoluta ta` l-att (bhalma hu l-iskop ta` l-azzjoni ta` simulazzjoni assoluta) izda illi tigi restitwita r-realta` ta` l-att u mnehhija l-forma apparenti tieghu.

Fl-eccezzjoni in ezami, il-konvenut allega li l-konvenju kien null u bla effett mhux li kien qed jimmaskera att iehor. Ghalhekk l-eccezzjoni ma tistax tregi u sejra tkun michuda.

b) <u>Il-hames u s-sitt eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino</u>

Fis-sitt eccezzjoni, kienet eccepita n-nullita` tal-konvenju abbazi ta` zball u/jew ta` ghemil doluz tal-partijiet l-ohra (jew min minnhom) fil-konfront tal-konvenut Scifo Diamantino.

Fis-sentenza ta` din il-Qorti tal-10 ta` Marzu 1997 fil-kawza "<u>Godfrey Aquilina noe vs Vincent Borg et</u>" (Kollez. Vol.LXXXI.iii.44) kien inghad illi "*il-kuntratti u konsegwentement l-obbligazzjonijiet naxxenti minnhom, jistghu jigu rexissi jekk jonqos xi wiehed jew izjed mill-elementi essenzjali mehtiega ghall-validita` ta` kuntratt u cioe` kapacita`, kunsens, oggett u kawza lecita.*"

Skont l-<u>Art 974 tal-Kap 16</u>, *jekk il-kunsens ikun gie moghti bi zball, jew mehud bi vjolenza jew b`ghemil doluz, ma jkunx jiswa.* Skont l-<u>Art 981(1) tal-Kap 16</u>, *l-eghmil doluz huwa motiv ta` nullita` tal-ftehim, meta l-inganni maghmulin minn wahda mill-partijiet ikunu tali illi minghajrhom il-parti l-ohra ma kenitx tikkuntratta.*

Fis-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell fl-4 ta` Gunju 2010 fil-kawza "<u>Germani Mifsud vs Bonnici</u>" inghad illi sabiex tirnexxi azzjoni dwar qerq, jehtieg li jigi ppruvat li jkun gie ezercitat eghmil ta` tali natura li jqarraq anke persuna li tkun hadet il-pariri taghha u mxiet b`kawtela :

> *" … e` mestiere osservare che ogni uomo savio e prudente, prima di fare una promessa, deve prendere le necessarie cautele estate dal proprio interesse, e se egli non le ha prese, la legge non gli deve ne` protezione ne` difesa `Leges vigilantibus prosunt` imperocche` se cosi non fosse, la stessa mala fede trarebbe profitto dalla facilita` di far rescindere le convenzioni, per esimersi dall` obbligo di rispettare I patti che sarebbero I piu` legittimi….. Se non e` stata impiegata una scaltrezza ed un artifizio riprovato dall` onore per cui anche un uomo accorto sarebbe caduto nel laccio tesogli, il tribunale non puo` ascoltare la voce di colui che non puo` la slealta` altrui senza gettare sopra se` stesso la taccia di spensierato ed imprudente, quando la sua*

cieca ed incompatible fiducia poteva molto facilmente essere istruita."

Fid-decizjoni li tat il-Qorti tal-Appell fit-3 ta` Dicembru 1919 fil-kawza "**Galea vs Zammit**", inghad illi l-principji ewlenin biex ikun hemm dolo f` materja civili huma :-

> *(1) il mantenimento dei contratti e` di interesse generale purche` e` principio di ordine pubblico; siffatto considerazjoni impone che nelle cause d` impugnazione di contratti per vizio di consenso si procede con massima circospezione perche` non si abbia ad annulare un` atto che dovrebbe rimanere in vigore ;*
>
> *(2) I principi che regolano il dolo si devono applicare con maggior rigore quando trattasi di un atto a titolo gratuito che quando trattasi di un contratto a titolo onoroso ;*
>
> *(3) a provare il dolo bastano gli indizi e le congetture purche` siano gravi e concordanti, si da generare la convinzione che la liberalita` o il contratto impugnato e` stato l` effetto di raggiri usati dall` altra parte o da terzi.*

Sabiex kuntratt ikun ivvizzjat b`qerq jehtieg li mhux biss issir il-prova tal-qerq izda ghandu jirrizulta wkoll dan kien determinanti ghall-volonta` tal-parti mqarrqa (*dolus causam dans contractui*).

Fis-sentenza "**Galea vs Bonnici**" riportata fil-Kollez Vol X pag 592 kien osservat illi : "*I raggiri usati da uno dei contraente sono stati tali che senza di essi l`altra parte non avrebbe contratto.*"

Fis-sentenza taghha tas-17 ta` Marzu 1958 fil-kawza "**Cassar Torreggiani vs Manche**" (Kollez Vol XLIIA.i.126) il-Qorti tal-Appell Appell irrimarkat illi l-ingann irid ikun il-kawza determinanti li tkun tat lok ghall-ftehim li ghaqqad in-negozju. Fl-istess waqt l-ingann irid ikun tali li jista` jaghmel impressjoni fuq bniedem sensat, u jkun jeccedi l-limiti tal-furberija tollerata fin-negozju. Ghalhekk wiehed ma jistax jipprexxindi mill-kondizzjoni personali tal-partijiet. Fil-qies tal-ingann, huwa mehtieg li wiehed jara c-cirkostanzi kollha li fihom ikun gie konkjuz in-negozju. Mill-banda l-ohra sakemm ma jkunx hemm dolo fil-veru sens, jew frodi, is-

semplici tifhir tal-oggett u l-esagerazzjoni tal-valur intinseku tieghu, wehedhom, ordinarjament mhumiex hlief is-solita xorta ta` inkoraggiment li fin-negozju huwa tollerat bhala "*dolus bonus*", biex dak li jkun jkompli jsahhah il-volonta` tal-parti l-ohra biex tikkonkludi l-ftehim.

Fis-sentenza taghha tal-4 ta` Frar 1965 fil-kawza "**Mifsud noe vs Tanti**" din il-Qorti rrilevat illi sabiex il-qerq ikun gravi, irid ikun tali li persuna ta` dehen ordinarju ma jaghrafx li jkun gie mqarraq u jkun ghemil li jmur lil hinn minn ftahir esagerat dwar xi kwalita` tal-oggett tan-negozju, kif ukoll illi kieku ma kienx ghal dak il-qerq, ma kienx jidhol fin-negozju in kwistjoni.

Fis-sentenza fil-kawza "**Dimech vs Zimmermann Barbaro et**" (Appell Kummercjali - 7 ta` Dicembru 1935 – Kollez Vol XXIX.ii.832) inghad illi mhux kwalunkwe ngann ta` kontrajent wiehed ghad-dannu ta` l-iehor jammonta ghad-*dolo* rikjest mil-ligi bhala mottiv ghall-annullabilita` ta` kuntratt. L-ingann irid ikun tali li ma jhallix lill-kontrajent ingannat il-kuxjenza ta` dak li kien qieghed jaghmel u l-indipendenza tal-kunsens tieghu; u tali wkoll li minghajru ma kienx jikkuntratta. Id-*dolo* jgib l-izball u dana jrid ikun invincibbli. (ara wkoll "**Farrugia Gay vs Farrugia Gay**" – 3 ta` Mejju 1921).

Tajjeb jinghad illi a tenur tal-Art 981(2) tal-Kap 16, id-*dolo* jew frodi ma jista` qatt ikun prezunt izda jrid jigi ppruvat minn min jallegah. Trid issir il-prova li parti tkun xjentement uzat raggiri frawdolenti u artifizji gravi (ara "**Mifsud noe vs Tanti**" : op. cit. ; "**Galea vs Caruana Montaldo**" : 16 ta` Dicembru 1970 ; u "**Barbara vs Schembri**" : 16 ta` Gunju 1955).

Fid-decizjoni ta` din il-Qorti diversament presjeduta tal-4 ta` Marzu 2004 fil-kawza "**Zammit noe et vs Fenech et**" kien rimarkat illi l-qerq ma jistax jigi allegat meta l-fatti setghu jigu stabbiliti bla xkiel zejjed mill-parti li tallega l-qerq, ghaliex inkella xilja ta` qerq ma tkunx ghajr skuza facli biex wiehed jahrab milli jwettaq ir-rabtiet li jkun dahal ghalihom mal-persuna li allegatament uzat il-qerq. Fis-sentenza, issir riferenza ghal sentenza moghtija fis-16 ta` Gunju 2003 fil-kawza "**Piscopo vs Filletti**" fejn kien inghad illi :-

> *"Naturalment kif jghid il-Baudry, "nel valutare i fatti che lo costituiscono, dobbiamo chiederci se la persona che ha acconsentito fosse piu` o meno intelligente, se date le circostanze fosse piu` o meno facile*

ingannarla"; Dan ma jistax hlief ifisser illi mhux kwalsiasi ingann ta` kontraent wiehed ghad-dannu ta` l-iehor jammonta ghad-dolo rikjest mil-ligi ; ... Ma jistax jigi allegat frodi meta l-fatti kienu facilment accertabbli; ikun tassew facli kieku kellu jigi acettat illi bl-iskuza ta` l-allegata mala fede da parti ta` wiehed mill-kontraenti, l-kontraent l-iehor japprofitta ruhu biex jezimi ruhu mill-obbligu li ma jirrispettax il-pattijiet jew biex ihassar u jannulla ftehim konkjuz.".

Fis-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell Kummercjali fit-13 ta` Frar 1946 fil-kawza "**Sciberras vs Zimmermann Barbaro**" (Kollez Vol XXXIIC.ii.223) saru dawn il-konsiderazzjonijiet:-

"Illi, kif josserva l-Baudry, l-annullabilita` ta` kuntratt bazata fuq ghemil doluz tissuponi wkoll l-izball li waqa` fih il-kontraent li jaghmel l-istanza ta` l-annullament minhabba l-ghemil doluz ta` l-iehor; imma b`din id-differenza, illi mentri l-izball, bhala motiv per se` indipendentement millghemil doluz, hemm bzonn li jaqa` fuq is-sustanza talhaga, invece l-izball effett tal-ghemil doluz ma hemmx bzonn li jaqa` fuq is-sustanza tal-haga (ara loc. Cit. Pg 160, para 117). L-istess jghid il-Laurent (Principi Dto.Civ. Vol.XV.p.463 para.522) bil-kliem '...... il dolo e` sufficiente anche quando l`errore che dal medesimo risulta non e` sostanziale'. "Illi kif josserva l-Laurent (loc.cit.para 524) `ogni vizio del consenso e` individuale e deve esere valutato dal punto di vista della persona che contratta. Il magistrato deve mettersi al posto di quella per determinare l`influenza che i fraudolenti raggiri hanno potuto esercitare sull`animo di lui ... '.L-istess ighid il-Planiol "Dol civil et dol criminal" no.37, pag.571, u l-Baudry, loc. cit. para.103, bil-kliem :- 'Per conseguenza, nel valutare i fatti che lo costituiscono, dobbiamo chiederci se la persona che ha acconsentito fosse piu` o meno intelligente, se date le circostanze fosse piu` o meno facile ingannarla'.

Illi r-ricerka jekk l-ghemil doluz kienx kif ghall-finijiet ta` din l-azzjoni hemm bzonn li jkun, jigifieri determinanti, hija wahda ta` fatt, li ghandha tigi meqjusa fic-cirkustanzi partikolari ta` kull kaz. Id-distinzjoni antika bejn ghemil doluz `causam dans contractui` u ghemil doluz `incidens in contractum` hija ormai skartata in vista tal-lokazzjoni tal-ligi. Il-Laurent jikkritikaha (loc.cit.para. 523, pg 464). Ir-Ricci hu ferm car fuq dan il-punt, u fil-komment tieghu ghall-artikolu korrispondenti tal-Kodici Taljan, li hu identiku ghal dak Malti, jghid hekk :-

'Perche` il dolo produca la nullita` del contratto deve esere tale che senza di esso non avrebbe avuto luogo il contratto. Questo criterio, adottato dal nostro legislatore ha bandito dal diritto patrio le sottili distinzioni che la scuola faceva tra dolo positivo e negativo, tra dolo principale e incidente. Al

giudice chiamato ad applicare l`articolo 1115 poco deve interessare se il dolo siasi posto in essere con atti positivio negativi, se esso abbia avuto luogo prima di iniziare le trattative del contratto durante il corso delle medesime, o se l`inganno sia caduto su cio` che e` principale, ovvero su quello che e` accessorio; una sola indagine esso e` chiamato a fare, e questa consiste nel vedere se, ove dolo non vi fosse stato, la parte ingannata avrebbe oppur no conchiuso il contratto …'

(ara wkoll : 14 ta` Ottubru 2004 : PA : "Transcontinental Properties Limited vs European School of English Limited" ; 28 ta` Lulju 2004 : PA "Portelli vs Felice" ; u 20 ta` Marzu 2003 : PA : "Aquilina vs Ellul")

Relatata mas-sitt eccezzjoni, hemm il-hames eccezzjoni fejn qed ikun eccepit illi l-konvenju in kwistjoni ma sarx bil-bona fidi tal-partijiet l-ohra, u ghanlhekk il-konvenju mhux validu skont il-ligi u lanqas jorbot lill-konvenut Scifo Diamantino.

Fis-sentenza li tat il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Superjuri Sezzjoni ta` Gurisdizzjoni Generali fil-11 ta` Frar 2015 fil-kawza "A&A Properties Limited vs Dalmas et" kien imfisser x`jammonta ghal *dolo* u ghal *mala fede* sabiex ikun hemm vizzju tal-kunsens :-

> *"[…] id-dolo jikkonsisti fir-rieda hazina ta` wiehed mill-kontraenti li topera permezz ta` qerq (raggiri) biex tiddevija r-rieda tal-iehor billi tipprovoka zball (`errore`). Infatti, ikkunsidrat min-naha tad-deceptor, id-dolo hu raggir waqt li, kkunsidrat min-naha tad-deceptus, hu zball. Il-ligi, li diga` tikkontempla l-izball bhala vizzju tal-kunsens ghar-rasu, thares f`dan il-kaz aktar il-boghod lejn il-kawza tieghu u twassal ghall-annullament tal-kuntratt anki meta l-izball ma jkunx guridikament sufficjenti biex wahdu igib ghan-nullita`"* (Reverendu Don Francesco Zammit et vs Avukat Dr Anthony Farrugia et deciza mill-Qorti tal-Appell fil-31 ta` Marzu 1967).

Issir ukoll referenza ghas-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell Inferjuri fid-9 ta` Lulju 2008 fil-kawza "Gatt et vs Portelli" fejn inghad hekk :-

> *"il-bwona fede, oggettivament konsiderata, tenukleja l-kriterju ta` valutazzjoni ta` mgieba determinata u, aktar minn hekk, isservi ta` strument ta` kontroll tar-ragonevolezza, o meno, tal-pretensjoni. F`sens wiesgha, kif anke dimostrat minn certi*

disposizzjonijiet fil-Kodici Civili taghna (ara, ad ezempju, Artikolu 993), ir-rilevanza taghha hi dik tas-solidarjeta` socjali li timponi fuq kull parti f'rapport kontrattwali d-dmir li jagixxi b'mod li jippreserva l-interessi tal-kontraenti l-iehor ....

"Il-`bwona fede` ma ghandhiex biss valur merament teoriku. Din, anzi, ghandha, f'sens oggettiv, tkun intiza bhala regola komportamentali ta` ragonevolezza u, fuq kollox, ta` lealta u ta` korrettezza. B'mod generali tikkostitwixxi principju etiku guridiku fl-ezercizzju tad-drittijiet. Hekk kif ezemplarment espress fl-Artikolu 2 tal- Kodici Civili Svizzeru, "kull wiehed fl-ezercizzju tad-drittijiet proprji u fl-adempiment ta` l-obbligazzjonijiet tieghu ghandu jgib ruhu bil-bwona fede". Espress f'dawn ittermini l-principju tal-bwona fede jimponi limitu fl-ezercizzju tad-drittijiet. Dan kemm ghaliex ghall-pretendent tad-dritt f'rapport ma` haddiehor il-bwona fede tirraprezenta l-metru ta` mgieba, kif ukoll hi kejl siewi ta` valutazzjoni mill-gudikant."

Fejn si tratta ta` zball – li wkoll huwa bazi tas-sitt eccezzjoni – il-qrati taghna dejjem kienu cari fis-sens illi sabiex zball ta` fatt jaghti lok ghat-thassir tal-kuntratt, irid jirrizulta li jikkonsisti fi zball sostanzjali.

Fis-sentenza li tat din il-qorti diversament presjeduta fit-22 ta` Mejju 2001 fil-kawza "<u>Aquilina et vs Farrugia noe</u>" inghad hekk :-

"Illi dwar vizzju tal-kunsens minhabba zball, il-ligi tiddistingwi bejn zball dwar il-ligi li ma jgibx nullita` hlief meta dan ikun il-kawza wahdanija jew ewlenija tieghu, u zball ta` fatt li ma jgibx in-nullita` tal-kuntratt hlief meta jaqa` fuq is-sustanza nfisha tal-haga li tkun l-oggett tal-ftehim (Art 975 u 976 tal-Kap 16)...Illi dejjem gie ritenut mill-Qrati taghna li biex jaghti lok ghat-thassir tal-kuntratt l-izball ta` fatt irid ikun zball sostanzjali. Il-Qorti ta` l-Appell fis-sentenza tat-30 ta` Marzu 1936 fl-ismijiet **<u>Alessandro Portanier vs Paolo Dalli</u>** irriteniet li `errore di fatti` ma jgibx ghan-nullita` tal-konvenzjoni ` se quando cade sulla sostanza stessa della cosa che ne e` l-oggetto`. In sostenn ta` dan saret referenza ghal dak li jinghad minn l-awtur Franciz Laurent (Vol XV, p 455) li fuq dan il-kuncett qal hekk: `Pothier ci dira` cio` che bisogna intendere per errore sulla sostanza della cosa. L` errore annulla che le parti hanno avuto principalmente di mira e che forma la sostanza di questa cosa. L` errore sulla

sostanza e` dunque un errore sulla qualita`, ma non ogni errore sulla qualita` e` sostanziale; bisogna che esso cada su di una qualita` principale, ed e` l`intenzione delle parti quello che deve decidere se una qualita` e` o no principale. E il case di applicare il principio di Domat: Le parti non avrebbero contrattato se avessero saputo che la cosa non aveva quella qualita` che esse le supponevano; l` errore sara` sostanziale`. (**<u>Godfrey Aquilina noe vs Vincent Borg et</u>** – 10 ta` Marzu 1997, A.J. M. Vol LXXXI.III.44).

Illi a bazi ta` tali principji ma rrizultax lanqas li l-kunsens ta` l-atturi kien moghti bi zball ghaliex l-atturi kienu jafu x` inhu jsir, anke jekk sostnew il-kuntrarju, ghaliex forsi huma hekk kien jaqblilhom jghidu." (enfazi mizjud)

Fis-sentenza li tat din il-Qorti diversament presjeduta fis-6 ta` Marzu 2003 fil-kawza "**<u>Farrugia vs Farrugia</u>**" inghad hekk :-

*"Illi infatti, fis-sentenza **<u>Sacerdot C. Caruana et vs M. Bugeja</u>** (A.C. 5 ta` April 1922 – Vol XXVI.ii.81) illi ` per invalidare una transazione per errore sull` oggetto, pertanto, l` errore deve aver avuto tanto peso subiettivo sull` animo del contraente, da rendere certo che questi, in difetto di quell` errore, non sarebbe intervenuto…`*
*Illi mbaghad fis-sentenza **<u>Onorato Pisani vs Negte Joseph Mamo noe</u>** (A.K. 7 ta` Novembru 1933 – Vol XXVIII.i.1218) intqal li `…l`errore, per essere causa di vizio del consenso, deve essere scusabile. La dottrina da accettarsi nella soggetta materia e` quella secondo cui l` errore non puo` addiursi quando e` l` effetto d grande negligenza, per cui I; contraente avrebbe potuto accorgersi dell` errore anche con lieve diligenza, perche` in tale caso e` da applicarsi la massima qui sua culpa damnum sentit, non videtur damnun sentire. Ed in applicazione di tale dottrina, la Corte di Appello di Sua Maesta`, il di` 28 Marzo 1909. in re **<u>Axisa vs Aquilina</u>** (Collez. Vol. XVII.i.108) ritenne che: un dichiarazione di un fatto inserto in un contratto non si puo` impugnare per causa d` ignoranza o di errore, quando colui che la impugna non poteva, nel momento di tale dichiarazione, trovarsi in stato di tale ignoranza od errore.`*

*Illi dan kif gie kkonfermat fis-sentenza **<u>M.G. Philips vs R. Storace et</u>** (A.K. 14 ta` Frar 1941 – Vol. XXXIA.i.12), kif ukoll **<u>C. Zarb et</u>***

__vs G. Xuereb__ (A.K. 13 ta` Ottubru 1998 – Vol. LXXXII.ii.1027) fejn intqal illi:-

`Zball ta` fatt jipproduci n-nullita` tal-konvenzjoni meta jaqa` fuq is-sostanza tal-haga li tifforma l-oggett tal-konvenzjoni hija l-opinjoni preferibbli li l-kelma ` sustanza` ghandha tittiehed bhala sinonimu ta` kwalita` sostanzjali u li din il-kwalita` tiddependi mill-intenzjoni tal-partijiet (Vol. XXXII.ii.157)`"

Il-Qorti kkkonkludiet illi l-attur ma kienx fi zball meta ffirma l-kuntratt stante li kien jaf tajjeb x` kien qed jaghmel tant li fil-kuntratt ha hsieb l-interessi tieghu wkoll.

Decizjoni ohra relevanti ghall-fini tal-kaz tal-lum hija dik li tat din il-Qorti diversament presjeduta fl-4 ta` Marzu 2004 fil-kawza "__Zammit noe vs Fenech et__" fejn inghad illi zball dwar is-sustanza ghandu jkun determinanti, soggettiv, unilaterali u skuzabbli. Ma jistax ikun hemm zball sostanzjali u skuzabbli meta l-fatti li ghalihom jirreferi dak l-izball kienu facilment accertabbli :

*"Ghar-rigward ta` l-allegat zball ta` fatt, l-artikolu 976 (1) tal-Kodici Civili jiddisponi li `L-izball dwar il-fatt ma jgibx in-nullita` tal-kuntratt hlief meta jaqa` fuq is-sustanza nfisha tal-haga li tkun l-oggett tal-ftehim.` Skond il-gursiprudenza, l-izball fuq is-sustanza ghandu jkun determinanti, soggettiv, unilaterali u fuq kollox, skuzabbli (ara s-sentenza klassika fuq il-materja __`Cutajar vs. Petroni`__ deciza mill-Onorabbli Qorti ta` l-Appell fil-15 ta` Lulju 1969). L-element ta` skuzabilita` jinsab affermat f` diversi sentenzai ta` dawn il-Qrati. Hekk, fil-kawza __`Mifsud vs Bonnici`__ deciza minn din il-Qorti fl-4 ta` Gunju 1910. intqal li, `E` mestiere osservare che ogni uomo savio e prudente, prima di fare una promessa, deve prendere le necessarie cautele esatte dal proprio interesse, e se egli non le ha prese, la legge non gli deve ne` protezion ne` difesa.` Fil-kawza __Pisani vs Mamo__ deciza mill-Onorabbli Qorti ta` l-Appell fis-7 ta` Novembru 1933, intqal li, `La dottrina da accettarsi nella soggetta materia e` quella secondo qui l` errore non puo` addursi quando e` effetto di grande negligenza, per cui il contraente avrebbe potuto accorgesi dell` errore anche con lieve diligenza, perche` in tal caso e` da applicarse la massima qui sua culpa damnum sentit non videtur damnum sentire.` **Aktar ricenti, din il-Qorti fil-kawza __Piscopo vs Filletti__ deciza fis-16 ta` Gunju 2003, osservat li l-izball ta` fatt irid ikun sostanzjali u***

skuzabbli, 'Ma hemmx zball skuzabbli dak li wiehed jaqa' fih meta l-fatti li ghalihom jirreferixxi dak l-izball kienu facilment accertabbli. '" (enfazi mizjud)

Hemm il-konvenut kien analfabeta, u allega li ma kienx jaf x' kien qed jiffirma. Il-Qorti ma accettatx l-istqarrija bhala valida biex thassar il-kuntrat billi rrizultaw xhieda li kkonfermaw li kien imfisser lill-konvenut dak li kien qed jiffirma.

Premess dan l-isfond gurisprudenzjali, u qabel ma ssir l-evalwazzjoni tal-provi, ghandu jigi risolt id-difiza prospettata mill-konvenut setghetx issir *per via di eccezione* jew inkella *per via di azione.*

Fis-sentenza li tat din il-Qorti diversament presjeduta it-30 ta' Jannar 2004 fil-kawza "**Peralta noe vs Credinvest International Corporate Finance Limited**" inghad hekk :-

Dwar din it-tip ta' eccezzjoni wiehed jista' liberament jghid li hemm sentenzi tal-Qrati taghna illi ma jaqblux ma xulxin, anke forsi tenut kont tal-eccezzjoni x' tirrigwardja.

Hemm diversi sentenzi illi jiddistingwu bejn nullita' u annullabilita' anke jekk il-ligijiet taghna ma jaghmlux din id-distinzjoni. Hemm consensus fis-sentenzi li per esempju meta nnullita tkun ope legis l-eccezzjoni tista tinghata.

Fil-kaz in ezami il-konvenuti qed jeccepixxu n-nuqqas ta' mandat.

L-artiklu 1226 tal-Kodici Civili jipprovdi illi; L-eccezzjoni tan-nullita' tista f kull zmien tigi moghtija minn dak li jkun imharrek ghall-esekuzzoni tal-kuntratt fil-kazijiet li fihom hu nnifsu seta' jagixxi ghar-rexissjoni.

Kif gia' inghad xi sentenzi jiddistingwu bejn nullita' u annullabilita' u din id-distinzjoni jaghmluha l-awturi taljani. Din id-distinzjoni ghal hafna zmien giet segwita mill-Qrati taghna bhala gustifikazzjoni ghar-regola li meta n-nullita' ma tkunx espressament dikjarata mill-ligi izda tirrizulta biss wara esami serju tal-kaz allura tali kuntratt jista jigi annullat biss mill-Qorti permezz ta' azzjoni.

Kif innutat il-Qorti tal-Appell fil-kawza fl-ismijiet "__George Borg nomine vs Ronald Camilleri"__ deciza fit-28 ta` Frar 1997 l-artiklu 1226 imsemmi hu riprodott mill-artiklu 934 tal-Ordinanza numru VII tal-1868. Il-Qorti tal-Appell sa mill-1876 kellha okkazzjoni tikkumenta illi;

Attessoche` l' idea predominante nell articolo 934 … e certamente di elevare la regola di diritto comune .. temporalia ad agendum sunt perpetua ad exceptionem .. ad una espressa disposizione patria e non certamente quella di sanzionare che tutte le specie di nullita` si possono proporre in via di eccezzione.

Dan il-bran hu mehud mis-sentenza fl-ismijiet "__Carmela Agius vs Dr Francesco Frendo"__ (15 ta` Marzu 1876). Il-Qorti tal-Appell pero` fis-sentenza msemmija __Borg vs Camilleri__ qalet ukoll;

Din il-gurisprudenza tabbraccja allura dik taljana li tiddistingwi bejn nullita` u annullabilita` … u bejn nullita` assoluta u nullita` parzjali imma dan f qasam fejn fil-verita id-disposizzjonijiet fil-kodici civili taljan ma jittaljawx ghal kollox ma dawk nostrani. Is-sottomissjoni li l-ligi taghna ma taghmel ebda distinzjoni … tidher li hija sostanzjalment korretta fil-kuntest ta` ammissibilita` ad hoc anke jekk kif fuq accennat il-ligi tipprovdi f certi kazi …. ghan-nullita` relattiva ta` obligazzjoni. Relattiva fis-sens li tista tigi sollevata biss minn persuna li l-ligi trid espressament tipprotegi. ……. Ikkunsidrata l-materja b` dan il-mod …. Jidher li l-legislatur ghazel li jiddetermina liema kazijiet kien permess li tinghata l-eccezzjoni ta` nullita u dana lill` hinn millkonsiderazzjoni ta` kuncetti pjuttost astratti… Eccezzjoni ta` nullita` li allura teskludi l-htiega ta` azzjoni ta` dikjarazzjoni ta` nullita` liema rimedju jibqa dejjem miftuh lill-parti interessata fejn ic-cirkostanzi hekk jiggustifikaw."

Fis-sentenza li tat fl-10 ta` Jannar 2007 fil-kawza " __J & E Griscti Limited vs Sant et__" il-Qorti ta` l-Appell fissret illi sabiex att jigi mhassar u mwaqqa` ghal xi raguni li ssemmi l-ligi, dik l-annullabilita` trid per forza tkun dedotta b` azzjoni u mhux permezz tar-risposta jew ta` eccezzjoni.

Fl-appell deciz fis-27 ta` Gunju 2008 fil-kawza "__Scicluna noe vs Citadel Insurance p.l.c__" kienet trattata kwistjoni simili. Il-Qorti tal-Appell qalet hekk :-

Din il-Qorti hasbet fit-tul fuq din il-materja billi jidher li hemm divergenza sostanzjali bejn dak li qed jigi sottomess mis-socjeta` appellanti u dak li qed jigi ribattut mis-socjeta` attrici appellata.

Issa, bhala regola generali insibu li l-Artikolu 1226 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta` Malta jiddisponi li "L-eccezzjoni ta` nullita` tista`, f kull zmien, tigi moghtija minn dak li jkun imharrek ghall-esekuzzjoni talkuntratt, fil-kazijiet kollha li fihom huwa nnifsu seta` jagixxi ghar-rexissjoni."

Fuq dan il-principju jidher li huma msejsa s-sentenzi tal-qrati taghna billi huwa dejjem rikonoxxut li meta kuntratt huwa null il-konvenut jista` jehles mill-obbligi hemm allegatament assunti, billi fil-proceduri istitwiti mitterz, jeccepixxi din in-nullita`. Biss din ir-regola tapplika biss fil-kazi ta` nullita` espressa mil-ligi u mhux f dawk il-kazi meta, ghal ragunijiet ohra mhux kontemplati fil-ligi, il-kuntratt jista` jigi attakkat.

L-Artikolu 960 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta` Malta jiddefinixxi "kuntratt" bhala "konvenzjoni jew ftehim bejn tnejn minnies jew izjed, illi bih tigi maghmula, regolata, jew mahlula obbligazzjoni." Tali kuntratt ikun jiswa kemm-il darba jkunu sodisfatti r-rekwiziti essenzjali u cioe` li l-partijiet ikunu kapaci biex jikkuntrattaw; li jkun hemm il-kunsens ta` dak illi jobbliga ruhu; li l-oggett tal-kuntratt tkun haga zgura; u finalment il-kawza ta` l-obbligazzjoni tkun wahda lecita. Jekk xi wahda minn dawn ir-rekwiziti essenzjali tkun nieqsa dak il-kuntratt ghandu jigi kunsidrat "null" ab initio u hadd ma jista` jippretendi xi drittijiet emanenti mill-istess kuntratt. F dawn ic-cirkostanzi biss ghalhekk l-eccezzjoni tan-nullita` tista` tigi promossa "per via di eccezione" a tenur ta` l-Artikolu 1226 hawn fuq imsemmi.

Kawza relevanti ghall-kwistjoni tal-lum hija dik li tat din il-Qorti diversament presjeduta fit-28 ta` Frar 2006 fil-kawza "**Forace vs Bonello**" fejn inghad hekk :-

> *Il-konvenuta allega li l-istess kuntratt ta` lokazzjoni hu null minhabba vizzju tal-kunsens u frodi (li hi, pero`, gia wahda mill-"vizzji tal-kunsens" kontemplati fil-ligi u invokati b`mod generiku mill-konvenut). Il-konvenut, kwindi, qed jinvoka l-artikolu 1212 tal-Kodici Civili li jiddisponi li "kull ftehim li fih tkun nieqsa xi wahda mill-kondizzjonijiet essenzjali sabiex kuntratt ikun jiswa (u l-kunsens hu wiehed mirrekwiziti essenzjali sabiex kuntratt jiswa: artikolu 966(b) tal-Kodici Civili), jew li l-ligi tiddikjara espressament li hu null, hu suggett ghar-rexxissjoni".*

Il-vizzju tal-kunsens ma jwassalx ghan-nullita` tal-kuntratt, izda ghall-annulabilita` tieghu, u l-ftehim jitqies validu sakemm ma jigix rexxiss mill-Qorti. It-talba ghar-rexxissjoni ta` ftehim mhux miftuha lill-kulhadd, izda tista` issir biss minn dik il-parti li tallega li l-kunsens taghha kien vizzjat. (__"Pizzuto vs Schembri",__ deciza minn din il-Qorti fis-27 ta` Settembru, 2002).

Il-gurista Giorgi ("Obbligazioni" Vol. VIII pag. 146) jghid li "L`azzione rescissaria e` il mezzo giuridico concesso al contraente, che si obbligo` invalidamente e fu leso dal contratto, di liberarsi dagli effetti pregeudicievoli dell`assunta obbligazzione invalido, ottenendone l`annullamento".

L-azzjoni ta` rexxissjoni hi, pero`, "azzjoni" u mhux lecitu li r-rexxissjoni ta` kuntratt minhabba vizzju ta` kunsens titqajjem per via di eccezzione. Ghar-rigward tal-kunsens moghti bi zball jew estort bil-vjolenza jew prokurat b`qerq, il-ligi tghid li "ma jkunx jiswa" u ma tghidx illi "jkun null" (artikolu 974 tal-Kodici Civili), u talba ghall-annullament tal-ftehim a bazi ta` vizzju ta` kunsens tehtieg azzjoni ad hoc.

Dan qalitu car u tond l-Onorabbli Qorti tal-Appell filkawza "__Ganado vs Mifsud Bonnici"__, deciza fl-4 ta` Mejju, 1984, meta ntqal li :

"Ma` dan jista` jigi ribadit ukoll dak li dejjem gie ritenut minn dawn il-Qrati u cioe` li wiehed ghandu jiddistingwi bejn dik li hi nullita` assoluta u nullita` ipso iure u dik li hi annullabilita` u hu saput li trattandosi ta` annullabilita` bhalma hu evidentement il-kaz prezenti l-istess ma tistax tigi ssollevata per via di eccezzjoni izda b`istanza separata".

Dan l-ahhar, dan il-punt rega` gie diskuss minn din il-Qorti (allura presjeduta mill-Onor. Imhallef Philip Sciberras) filkawza "__Gera di Petri vs Direttur tal-Akkomodazzjoni"__, deciza fis-27 ta` Jannar, 2003, li, wara ezami okkurat tal-gurisprudenza in materja, ikkonkludiet illi "meta att irid jigi attakkat, annullat jew mhassar, trid issir kawza ad hoc u mhux sollevata per via di eccezzione".

Din il-Qorti, ghalhekk, hija prekluza li tittrata l-kwistjoni tal-annullabilita` tal-kuntratt sollevata mill-konvenut u dan peress li tali materja tista` tigi diskussa biss f`kawza ad hoc li tressaq dik il-persuna li tallega li l-kunsens taghha kien vizzjat.

(ara wkoll : PA - <u>Denaro et vs Msida Red Stars Amateur Football Club et</u> - 24 ta` Novembru 2016)

Fid-dawl tas-suespost, il-Qorti hija tal-fehma illi hija prekluza milli tittratta l-kwistjoni tal-annullabilita` tal-kuntratt sollevata mill-konvenut, ghaliex dik hija kwistjoni li trid tkun trattata permezz ta` kawza ad hoc li jkun irid iressaq il-konvenut illi fil-kaz tal-lum kien qed jallega illi l-kunsens tieghu kien vizzjat.

Ghalhekk il-hames u s-sitt eccezzjonijiet qeghdin jigi michuda.

Ghal din il-Qorti, tali eccezzjonijiet ta` vizzju fil-kunsens li jirrendu l-ftehim invalidu u ineffikaci fil-konfront taghhom hija inammissibli.

c) <u>It-tmien u d-disa` eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino</u>

Fit-tmien eccezzjoni, kien eccepit illi hemm ragunijiet validi skont il-ligi sabiex ma jersaqx ghall-pubblikazzjoni tal-kuntratt, waqt illi fid-disa` eccezzjoni kien eccepit illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

Fis-sentenza li tat din il-Qorti kif presjeduta fis-17 ta` Jannar 2013 fil-kawza "<u>Carmel Brincat et vs Victor Galea et</u>" hija qalet hekk :-

> *Sabiex parti jkollha raguni tajba biex ma tersaqx ghal kuntratt finali, irid jirrizulta xi fatt jew cirkostanza li sehh wara li jkun sar il-konvenju jew illi ma kienx maghruf lil parti meta tkun saret il-weghda tal-bejgh. Inoltre jekk konvenju jkun soggett ghal kundizzjoni li ma tavverrax ruhha, kull parti tkun intitolata illi ma tersaqx ghal kuntratt finali.*
>
> *Fis-sentenza taghha tat-8 ta` Marzu 2002 fil-kawza fl-ismijiet "<u>Altenhoener et vs Grech noe</u>" din il-Qorti (PA/DS) osservat illi "minkejja l-klawsola ta` telfien tad-depozitu mhallas fuq konvenju, tali telf ma jsehhx jekk ikun hemm raguni valida fil-ligi."*

Fis-sentenza taghha tat-30 ta` Mejju 2002 fil-kawza fl-ismjiet* ***"Carmelo Cassar Limited vs Bezzina et"*** *din il- Qorti (PA/RCP) qalet li "hija raguni valida fil-ligi li persuna ma tersaqx ghall-pubblikazzjoni ta` kuntratt minhabba l-fatt li ma tkunx tista` ssehh kundizzjoni li fuqha jkunu ftehmu l-partijiet."(ara wkoll –* ***"Pleasant et vs Caruana"*** *– Appell Civili – 7 ta` Lulju, 1998 – Kollezz. Vol. LXXXII.II.223)"

(ara wkoll is-sentenza ta` din il-qorti kif presjeduta tal-15 ta` Lulju 2014 fil-kawza "**Edgar Cachia et vs Prestige Apartments Limited et"**

Dan premess, il-Qorti tghaddi ghall-konsiderazzjoni tal-provi.

Il-kwadru tal-fatti huwa dan :-

a) Id-direttur tas-socjeta` konvenuta avvicina lill-konvenut l-iehor xi jumejn qabel sar il-konvenju fejn qallu li kien ahjar li jnehhu minn idejhom bicca art partikolari.

b) Minkejja li kienet il-kumpanija konvenuta li avvicinat lill-konvenut l-iehor dwar il-bejgh prospettiv ta` l-art in kwistjoni, il-kumpannija konvenuta naqset li tghaddi informazzjoni dwar il-kompratur prospettiv, bl-iskuza li ma kellhiex dik l-informazzjoni.

c) Il-kumpannija konvenuta kienet mghaggla biex tikkonkludi l-bejgh.

d) Il-konvenut Scifo Diamantino mar ghal-laqgha li saret fl-ufficcju tan-nutar fejn minghalih kienu ser jigu diskussi l-pattijiet u kondizzjonijiet tal-bejgh izda minflok kien rinfaccjat b`talba biex isir konvenju dak il-hin stess.

e) Meta l-istess konvenut wasal fl-ufficju tan-nutar, il-kompratur ma kienx ghadu prezenti ; kien id-direttur tas-socjeta` konvenuta li cempel lill-kompratur biex imur ghand in-nutar.

f) Kien hemm ghagla biex jigi ffirmat il-konvenju u nqala` dizgwid mal-konvenut peress li dan insista li l-konvenju ma setax isir qabel ma ssir pjanta ta` l-ambjenti in kwistjoni. In vista ta` din l-insistenza, id-direttur tas-socjeta` konvenuta hareg mill-ufficju, u gab pjanta ta` l-ambjenti mill-karozza

tieghu sabiex ma jkunx hemm ghalfejn ikun hemm posponiment tal-firma tal-konvenju.

g) Il-kumpannija attrici kienet ghadha kostitwita dakinhar stess li sar il-konvenju ; l-ufficcju registrat taghha kien l-istess bhal dak tar-residenza tad-direttur tas-socjeta` konvenuta ossija "Il-Maxtura", Madliena Road, Madliena.

Dawn il-fatt premessi fil-qosor, il-Qorti hija konvinta li l-konvenut Scifo Diamantino ma kienx jiffirma l-konvenju de quo li kieku kien a konoxxenza tal-fatt li kien hemm kolluzjoni bejn id-direttur tas-socjeta` konvenuta u r-rapprezentant tas-socjeta` attrici.

Ghal din il-Qorti, din il-kolluzjoni tirrizulta.

Qan qed jinghad ghaliex huwa kemxejn stramb li s-socjeta` attrici giet kostitwita biss dakinhar stess ta` l-iffirmar tal-konvenju u addirittura intuza indirizz tad-direttur tas-socjeta` konvenuta.

Il-gustifikazzjoni li nghatat mir-rapprezentant tas-socjeta` attrici dwar ir-raguni ghalfejn intuza l-indirizz personali tad-direttur tas-socjeta` konvenuta hija wkoll ferm sinjifikattiva stante li dan xehed li ntuza l-indirizz ta` Anton Camilleri bhala l-ufficcju registrat tas-socjeta` attrici, peress li l-accountant bi zball haseb li l-kumpannija kienet ta` Anton Camilleri.

Huwa wkoll dubbjuz il-fatt mhux biss li ntuza l-istess awditur/accountant li kienet tutilizza s-socjeta` konvenuta izda kien l-istess direttur tas-socjeta` konvenuta li hallas dak li kien dovut ghar-registrazzjoni tas-socjeta` attrici.

Dan l-ahhar fatt kien accettat ir-rapprezentant tas-socjeta` attrici meta qal li Anton Camilleri kien hallas il-mizata tar-registrazzjoni u l-kapital tal-kumpannija, ghalkemm imbaghad sostna li huwa kien hallas lura lil Anton Camilleri.

Mill-banda l-ohra, jigi rilevat li d-direttur tas-socjeta` konvenuta cahad li huwa ndahal fil-formazzjoni tal-kumpannija attrici u cahad illi laqqa` lir-rapprezentant tal-kumpanija attrici ma` l-accountant tieghu.

Huwa ovvju ghal din il-Qorti li dak qal hekk sabiex jipprova jnehhi minn fuqu kwalunkwe konnessjoni li setghet issir bejnu u bejn is-socjeta` attrici.

Madanakollu, dak allegat mid-direttur tas-socjeta` konvenuta jikkontradixxi dak li ntqal mill-awditur/accountant Brian Tonna u mir-rapprezentant tas-socjeta` attrici, mnejn huwa evidenti illi d-direttur tas-socjeta` konvenuta kien involut fil-formazzjoni tal-kumpanija attrici tant li spicca ntuza l-indirizz personali tieghu u anke kien hu li hallas il-mizati relattivi ghar-registrazzjoni tal-kumpanija attrici.

Din il-Qorti tqis illi anke l-ghagla li kien hemm sabiex isir dan il-konvenju hija ndikattiva tal-fatt li s-socjeta` konvenuta u d-direttur taghha riedu jpoggu lil Scifo Diamantino fis-sitwazzjoni fejn minhabba l-pressjoni mposta fuqu kif ukoll minhabba l-ghagla tac-cirkostanzi, jghaddi biex jiffirma bla ma joqghod jevalwa kollox.

Fid-dawl tal-premess, din il-Qorti hija tal-fehma li fuq bilanc ta` probabilitajiet tressqu ragunijiet validi bizzejjed sabiex il-konvenut Scifo Diamantino ma jaddivjenix ghal kuntratt finali.

Irrizulta li kien hemm konnessjoni bejn is-socjeta` attrici u s-socjeta` konvenuta li l-konvenut ma kienx jaf biha.

F`ghajnejn il-Qorti, il-konvenut spicca ffirma l-konvenju peress li hass il-pressjoni li ghamel fuqu Anton Camilleri li kien ilu sieheb tal-konvenut fin-negozju u li kien ferm akkanit li jaghmel dan il-konvenju.

Il-konvenut tqieghed fis-sitwazzjoni fejn li kieku rrifjuta li jsir il-konvenju, huwa kien ser jispicca f`tilwima ma` Camilleri li mieghu kellu negozju.

Mill-banda l-ohra, Camilleri bl-ebda mod ma ta informazzjoni lill-konvenut dwar il-konnessjoni li kellu mas-socjeta` attrici u l-interessi li huwa seta` kellu fl-istess socjeta` attrici. Ghalhekk, il-konvenuta ma kienx jaf b` dak li kien ghaddej minn wara dahru bejn is-socjeta` attrici u d-direttur tas-socjeta` konvenuta.

Ghal dan il-kumpless ta` ragunijiet - wahda minsuga mal-ohra - din il-Qorti hija konvinta - fuq bilanc ta` probabilitajiet - illi bejn is-socjeta` attrici u dik konvenuta kien hemm *escamotage* illi kieku kien maghruf minn Scifo Diamantino, dan ma kienx jersaq ghall-firma tal-konvenju. Ghalhekk l-eredi ta` l-istess konvenut ghandha ragunijiet validi bizzejjed sabiex ma tersaqx ghall-firma tal-kuntratt finali ta` l-akkwist.

Ghalhekk il-Qorti sejra tilqa` t-tmien u d-disa` eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino.

Decide

Ghar-ragunijiet kollha premessi, il-Qorti qeghda tipprovdi dwar l-eccezzjonijiet illi baqghu mhux decizi bil-provvedimenti precedenti taghha, dwar il-kontrotalba tal-konvenut Scifo Diamantino, dwar l-eccezzjonijiet li kienu permessi ghal din il-kontrotalba, u dwar it-talbiet attrici, billi taqta` u tiddeciedi hekk :-

Tichad il-hames, is-sitt u s-seba` eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino.

Tilqa` t-tmien u d-disa` eccezzjonijiet tal-konvenut Scifo Diamantino.

Tichad l-eccezzjonijiet tal-kumpannija konvenuta.

Tichad it-talbiet attrici.

Tichad l-ewwel eccezzjoni tal-kumpannija attrici ghall-kontrotalba.

Tilqa` t-tieni eccezzjoni tal-kumpannija attrici ghall-kontrotalba, u ghalhekk tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tal-eccezzjonijiet l-ohra ghall-kontrotalba.

Tordna illi safejn id-decizjoni tal-lum tirrigwarda t-talbiet attrici, l-ispejjez ghandhom jithallsu in kwantu ghal nofs mill-kumpannija attrici u in kwantu ghal nofs mill-kumpannija konvenuta.

Tordna illi safejn id-decizjoni tal-lum tirrigwarda l-kontrotalba li saret mill-konvenut Scifo Diamantino, l-ispejjez ghandhom jithallsu mill-konvenuta Simone Diamantino.

Onor. Joseph Zammit McKeon
Imhallef

Amanda Cassar
Deputat Registratur